Jiří z Poděbrad,

český král-kališník.

Vypravuje

Th. Dr. **KAREL LEV ŘEHÁK.**

7

BIBL. C.R. PUBL. & UNIVERS. PRAG.

Cena 40 hal.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

1910.

Úvod.

1. Nedaleko odtud, kde Krakonoš spojil již vodstvo své v jeden mohutný proud a ten svedl blíže Kolína do požehnané nížiny polabské, při čtvrté stanici rakousko-severozápadní dráhy od Kolína směrem ku Praze, zhlíží se starobylé město *Poděbrady* ve vlnách Labe, jsouc postaveno po pravém břehu jeho.

V městě tom, čítajícím nyní asi 6000 obyvatelů, jest rozsáhlý, starobylý hrad, bývalý to hrad župní, obehnaný hlubokým příkopem, přes nějž vede kamenný most do něho. V městě jest dále památný chrám, vystavěný v době ještě předhusitské, avšak v nynější své podobě pocházející teprve z polovice šestnáctého století.

2. V Poděbradech na hradě sídlili postupem časů rozliční pánové. Dějepisec Dr. Palacký vypravuje, že na hradě tom proslavilo se již ku konci století dvanáctého veliké pokolení pánů *Kúniců* čili *Kouniců*

z nichž jedna větev držela Poděbrady v zástavě od krale Otakara, pokud by jich nevyplatil. Pokolení toto slynulo ale pak ještě ve století třináctém i čtrnáctém.

Od r. 1350 držel Poděbrady v zástavě od císaře Karla IV. *Boček z Kunštatu*, ze starobyleho rodu moravského, jenž své jmeno odvozoval od svého bratra Kuny z Kunštátu.

Když král Václav IV., syn Karla IV., v nestatečnosti své stále více ovládati se nechával sborem svých nehodných milců, a z jich popudu prchlivě a ukrutně zacházel s náčelníky kněžstva, tak že i arcibiskupa věznil, a jeho generálního vikáře Jana z Nepomuku r. 1393 utopiti se neostýchal, tu náčelníci staré šlechty zemské použili doby té ku podvrácení nenáviděné vlády milců kralových. V čelo nespokojenců postavil se Jindřich z Rosenberku, vladař knížecího rodu, a k němu připojili se mimo jiné: Jindřich starší z Hradce, Břeněk Švihovský, Jan Michalec z Michalovic a i *Boček z Kunštátu a Poděbrad.*

Když pak dne 2. dubna 1396 bylo s králem jakési usmíření ujednáno, dle něhož sestaven byl sbor nejvyšších úřadníků i soudců zemských, zvolen byl do jich kruhu i Boček, aby byl jedním z předních pomocníků Václavových u vladě zemské. Od

prchlivého krále zasloužil si pak za své práce odměnu takovou, že ho král kázal dne 31. května 1396 zajati a po delší dobu vězniti. Avšak při r. 1403 dočítáme se, že se stal Boček z Kunštátu a Poděbrad novým zemským písařem.

3. *Rodina Bočků přilnula záhy k učením mistra Jana Husa*, a přidala se ku podvratným snahám jeho. Když pak Hus r. 1415, dne 6. července byl v Kostnici jakožto nenapravitelný kacíř a buřič míru v zemi upálen, počalo proto v Čechách velké jitření mezi přívrženci jeho, jimž on statky Církve štědře na pospas dával. Věci Husovy ujali se i milci královi, i páni při nejvyšších úřadech zemských postavení, mezi nimiž byli zejména nejvyšší purkrabí v Čechách, Čeněk z Wartenberku, a královský zemský hejtman na Moravě Lacek z Kravař.

Poněvadž jim král Václav, jak jeho panovnickou povinností bylo, překážek nečinil, svolali oni sami ku počátku měsíce září r. 1415 valný *sněm do Prahy*, v němž chtěli se o dalším jednání uraditi.

Mezi čelnými účastníky tohoto sněmu vypočítávají dějepisci také Bočka staršího, a Bočka mladšího z Kunštátu a Poděbrad.

Na sněmu tom ujednány byly výčitky, jaké chtěli sněmovníci pražští učiniti pro

upálení Jana Husa církevnímu sněmu kostnickému. A zároveň dne *5. září umluvena i jednota* taková, že si sněmovníci budou na vzájem pomáhati v uhajování svých svobod i nahledů; že nebudou žádných klateb církevních dbáti; a že ve věcech náboženských nebudou více poslouchati rozhodnutí Církve, nýbrž jen rozhodnutí — university pražské!

4. Dne 1. listopadu r. 1420 utrpěl císař Sigmund úplnou porážku v bitvě *na Pankráci před Vyšehradem*, ježto ztratil tam i výkvět šlechty české i moravské. Ku vítězství tomu napomáhal Pražanům i *Viktor Boček* z Poděbrad' s lidem svým. Aby ho za tuto pomoc ztrestal, nařídil Sigmund posádce uherské, v městě Nymburku položené, kterou pak lidem od Vyšehradu uniklým ještě rozmnožil, aby poplenila statky Bočkovy. Rozkaz ten vykonán byl na to dne 5. listopadu 1420, a sice netoliko na statcích Viktora Bočka, ale i na statcích, strýce jeho, pana Pušky z Kunštátu, s takovou krutostí, že celý úrodný a tehdy velmi lidnatý kraj kolem Poděbrad, Nymburka a Kostomlat obrácen byl v poušť, a mnohé květoucí osady v bouři této vyhynuly na vždy.

Bočkové z Kunštátu, jsouce takto od vojsk královských krutě sužováni, povolali

si na pomoc Pražany, kteří však jim pro třeskutou zimu nepomohli. Tak se stalo, že *Hynek Boček* utrpěl pak bolestnou porážku při samém hradu svém v Poděbradech, a sice dne 26. prosince 1420, kdy zůstalo 70 jeho bojovníků na bojišti.

5. Potom súčastnili se Bočkové čile i *dalších krvavých bojů husitských*, zejména u Čáslavi, Jaroměře, Přerova, Kroměříže, Chlumce nad Cidlinou, Ústí nad Labem a jinde.

Také ještě s jinými pány *vyprostili Žižku*, když r. 1424 octl se u Kostelce nad Labem ve velikém nebezpečí, že od spojených vojsk Pražanů a jednoty panské zničen bude.

Tehdy postavili se Bočkové se svými přáteli po druhé straně Labe na ochranu Žižky, a vyvedli ho i s lidem jeho z nastrojené pasti. Žižka odtáhl potom směrem ke Kutné Hoře, a spůsobil svým protivníkům dne 7. června 1424 *u Malešova* hroznou porážku tím, že s vrchu, na kterém se byl utábořil, pustil vozy, kameny naplněné, na protivníky, naň doléhající, a tak šiky jich rozrazil.

Po této hrozné bitvě vzal Zižka protivníkům svým brannou rukou i samu Kutnou Horu, odkud Pražané měli ze stříbrných dolů hlavní pramen důchodů svých.

6. Roku 1425 přidali se ale Bočkové *ku Pražanům*, uznali i s nimi Poláka Korybuta za zvoleného panovníka českého a trvali při něm také roku následujícího. Za to ale poštvali na sebe Tábority a Sirotky, kteří pak ze msty jali se s velikým úsilím dobývati jich Poděbrady. Avšak Hynek Boček bránil se jim tolik statečně, že oni po tříměsíčním obléhání Poděbrad museli naposled s nepořízenou odtáhnouti.

Toho vítězství svého ale Hynek Boček dlouho nepřežil. Nebo chtěje na to v den sv. Havla, totiž 16. října 1426 ztéci město Nymburk, tehdáž táboritské, byl v boji zabit.

Roku pak 1427, když i bratr Hynka Bočka, Viktorín, smrtí přirozenou zemřel, sláva rodu Bočků na dlouhá léta utichla. Znova ale nejen oživla, ale jasně zazářila za potomka Viktorínova, totiž *za Jiřího z Poděbrad*, jenž stal se dědicem rozsáhlých statků kunštátských, a posléze i českým — *králem*.

I.

Jiří z Poděbrad vzrůstá ku panování!

1. V den, zasvěcený památce svatého rytíře a mučenníka Jiřího, L. P. 1420, narodil se urozeným manželům Viktorínu Bočkovi z Kunštátu a Anně z Wartenberku na hradě Poděbradech syn, jemuž oni asi na

počest oslavence toho dne dali na křtu sv. jméno Jiří. Do dnešního dne ukazují na hradě tom komnatu, v níž Jiří z Poděbrad poprvé světlo světa spatřil.

Jinou památkou z dob dávných jest tam i kulatá věž hradní, v které času svého vězněno bylo mnoho znamenitých mužů.

Jiří z Poděbrad vyrostl tu v postavu sice nevysokou, ale složitou. Měl pleť bílou a oči jiskrné. V obcování byl vlídný a přívětivý. Jeho pozdější vyspělost a diplomatická obratnost měly ale příčiny více v přirozeném nadání jeho, nežli v mnohém školském učení; vyvinuly se spíše z rozličných zkušeností, jakých Jiří hojnou měrou od mládí byl nabyl, nežli aby mu byly bývaly uměle vštěpovány.

Nebo ač Jiří z Poděbrad pocházel z rodu do nedávna ještě německého, nenaučil se on přece ani mnoho té němčině; a v latině, jež byla tehdy řečí při všech vzdělancích obvyklou, neznal se vůbec.

2. Život Jiřího z Poděbrad připadá do doby velmi rozjitřené, a pro království České smutné. Zlatý věk, císařem Karlem IV., »otcem vlasti«, tolik slibně zahájený, záhy jest zdeptán za panování nehodného, jemu zcela nepodobného syna, Václava IV. Nebo vinou téhož vznikly ony hrozné zmatky a ukrutné boje husitské, které skoro veškeré

památky na blahobyt i vzdělanost v zemi naší zničily.

Když v poslední době obec pražská dala znovu zříditi kostel sv. Martina ve zdi (nyní vedle Platýsu), bývalý to kostel farní a z dob husitských památný, a chtěla pak v něm zříditi museum památek husitských: shledáno ku veliké žalosti husitů novodobých, že po husitech starých chová Praha opravdových památek pouze tolik, kolik se dá snadno srovnati na — jediný stůl! Husité staří právě nestavěli a památek nešetřili, ale jen bořili, pálili, ničili.

Také druhý syn Karla čtvrtého, bratr i dědic krále Václava, *Sigmund*, nespůsobil pro svou panovačnost, nespolehlivost a hrabivost zemi české nižádného požehnání, ale zahrnul vlast naši nesčíslnými útrapami.

V bojích, jež za dob jeho na všech stranách v Čechách zuřily, zahaleno bylo sice jméno Čechů pro hojné vítězení, dýmem slávy; avšak zasypáno bylo také od sousedů pro spáchané ukrutnosti i velikou potupou, a takovým jest do jisté míry až po dnes!

Hrůzy domácích válek a rozbrojů v Čechách ukončeny byly aspoň tak z hruba bitvou dne 30. května 1434 *u Lipan*, v Česko-Brodsku svedenou, v které ty nejvýstřednější živly v zemi byly zničeny.

V bitvě této zůčastnil se již na straně šlechtické činně i Jiří z Poděbrad, ač byl tehdy sotva čtrnáctiletý.

Po porážce vždy nepokojných a bojechtivých živlů husitského kvašení ujednán byl konečně po dlouhem vyjednávání r. 1436 *v Basileji* mír odbojných Čechů s Církví římskou. Ujednání ta slula úmluvy čili *kompaktáta basilejská*.

Krátce potom, a sice dne 9. prosince r. 1437 zemřel král Sigmund, a dědicem koruny české stal se po něm manžel jediné dcery jeho Alžběty, vévoda rakouský *Albrecht*. Ten přitáhl s velikou mocí válečnou do Čech, aby se ujal dědictví svého. Neboť kališníci nechtěli tomu dopustiti, aby Albrecht byl králem v Čechách, ale nabídli korunu českou polskému princi *Kazimírovi*, bratru polského krále Vladislava III. A Kazimír byl rovněž do Čech s vojskem přitáhl, aby se tu pevně usadil.

Oboje vojska přiblížila se sobě u *Tábora*. Jiří z Poděbrad, tehdy osmnáctiletý, přitáhl jakožto stranník kališníků, Kazimírovi polskému na pomoc. I narazil na svém postupu na jedno křídlo jezdců Albrechtových, a s tím svedl krutou seč, v které i zvítězil. Od kteréžto doby čítán býval mezi válečníky na slovo brané.

Když pak brzo potom a sice dne 27. října 1439 Albrecht smrtí náhlou skonal, povstaly v zemi teprve závažné rozbroje, kolem osoby krále se otáčející.

Po mnohých poradách usnesly se konečně zápolící strany při počátku r. 1440 na sněmu, v Praze konaném na tom, aby potud, pokud by země česká vlastního krále neměla, jeden každý kraj opatřil si bezpečnost sám proti loupežníkům a jiným zhoubcům země.

Na to každý kraj zvolil si zvláštního *hejtmana*, jemuž připojil některé urozené pány, jakožto rady. A tito náčelníci krajů měli pak společným úsilím jeden každý v přikázaném sobě obvodu o bezpečnost osob i majetku pečovati; rozepře mezi stranami vzniklé, přátelskými domluvami rovnati, a násilnému se domáhání práva jednoho nad druhým brániti.

Tento způsob vladaření v Čechách slul *zemský mír*. A v něm zvolen již i Jiří z Poděbrad za hejtmana, a sice kraje mladoboleslavského, ač čítal sotva dvacet let.

Toliko Praha samá nebyla čítána do žádného kraje, ale dostala své zvláštní hejtmany, a sice pána Menharta z Hradce, jenž vládl na hradě pražském a na Karlovu Týně, a pak ještě Hanuše z Kolovrat.

3. Dne 22. února r. 1440 porodila královna Alžběta, dcera krále Sigmunda, syna, pohrobka to Albrechta Rakouského, jemuž dáno bylo jméno Ladislav.

Sotva se dítě to narodilo, počala se matka jeho, královna Alžběta, všemožně přičiňovati na to, aby tomuto jedinému synu svému dědictví po jeho otci Albrechtovi, i po dědu Sigmundovi zachovala. I dařily se jí snahy její ponenáhlu, a na základě nemalých obětí.

V Čechách uznán byl Ladislav za krále záhy, a učiněn mu byl pro nezletilost jeho poručníkem německý král Fridrich čili Bedřich III., strýc jeho otce. Země česká ale zatím spravována byla i na dále krajskými hejtmany, a ujednaným zemským mírem.

V *Uhrách* vládl za Ladislava zatím statečný magnát Jan Hunyady (Huňad).

4. Mezi královnou Alžbětou, jakožto matkou, a mezi králem Bedřichem II., jakožto poručníkem malého Ladislava, povstaly ale záhy *různice o způsobu poručenství* nad ním. Než však pevných zásad bylo ujednáno, královna Alžběta zemřela; a sice dne 19. prosince r. 1442, jsouc teprve v 33. roku věku svého.

Potom ustanovili se stavové čeští na tom, že budou vyjednávati s králem Bedřichem o to, aby buď sám království české

přijal, anebo aby se s Ladislavem, jejž u sebe držel, přistěhoval do Prahy, a ujal se aspoň správy země osobně.

Avšak králi Bedřichovi dal pan Oldřich z Rosenberku, jemuž se při veliké moci jeho zamlouvalo, vůbec žádného pána nad sebou nemíti, radu takovou, aby ani jedné ani druhé žádosti stavů nevyhověl.

Bedřich tedy ani sám království českého nepřijal, ani správy země za schovance svého Ladislava se neujal, ale toliko stvrdil zatímní vládu v zemi, jak si ji páni sami byli zřídili; a dále se nabídl, že jim vždy s ochotou přispěje ku pomoci, kdykoli by se chtěli na něho ve věcech důležitějších o radu obráti.

5. S takovouto odpovědí krále Bedřicha nebyla ale nikterak spokojená mocná strana *Hynce Ptáčka*, hejtmana kraje kouřímského, a zároveň i nejvyššího hejtmana čtyř krajů ve východních Čechách, s kteroužto stranou držel také mladý Jiří z Poděbrad. A poněvadž bylo se za tehdejších již dob zřejmě ukázalo, že zřízení domácí vlády nedá se docíliti pouhým zemským mírem a přátelským se dorozumíváním mezi spornými stranami, zejména ne ve sporných věcech náboženských, jak si všichni co nejvřeleji přáli: počala strana Hynce Ptáčka všemožně usilovati o to, aby na dobu nezletilosti La-

dislava ustanoven byl *řádný správce země*, jenž by pokoj v celé zemi zjednati mohl.

Toho ale bylo věru svrchovanou měrou třeba, poněvadž za dlouhého již trvání bezvládí v Čechách zmohly se mnohé vážné zmatky v zemi. Jednotlivci rozhodovali zajisté rozepře své mezi sebou ohněm i mečem; a také různí hubitelé země používali obecného nepořádku ku zlodějstvím a loupežím.

Za nekonečného pak vyjednávání s králem Bedřichem o přijetí Ladislava za krále, pán Hynce Ptáček zemřel na svém zámku v Ratajích dne 27. srpna 1444. Načež čtyry kraje, v nichž on byl nejvyšším hejtmanem, zvolili sobě za společného *nejvyššího hejtmana svého pána Jiřího z Poděbrad a Kunštátu*, jenž tehdy byl sice teprve 24 roky stár, ale již daleko vynikal nad jiné soudruhy zvláštním důmyslem i státnickým i válečnickým.

6. Jiří z Poděbrad, zvolen byv za vrchního hejtmana čtyř krajů ve východních Čechách, chopil se ihned řízení věcí sobě svěřených s velikou obratností, a zároveň i ráznosti, a sice netoliko v krajích sobě přikázaných, ale i v záležitostech země celé.

I uznány tehdy za nejnalehavější záležitosti země celé věci hlavně dvě; a sice:

a) aby za prvé jednáno bylo **se Stolicí apoštolskou** o to, aby od stavů zvolený *M. Jan Rokycana, kališník, byl za arcibiskupa pražského* připuštěn i potvrzen; a pak aby úmluvy mezi sněmovníky v Basileji a zástupci rozvaděných Čechů učiněné, čili *kompaktáta basilejská, od hlavy Církve byly stvrzeny.* I dána jest od stavů českých plná moc k vyjednávání u věci té Jiřímu z Poděbrad, spolu s pánem Zbyňkem Zajícem z Hasenburku.

b) Za druhé, aby vyjednáváno bylo *s králem Bedřichem* o to, *aby mladičkého krále Ladislava* v položené lhůtě do roka *do země české vydal*, ježto se páni odhodlali, kdyby jim Ladislav v době té do země vydán nebyl, že vládu v zemi opatří jiným způsobem.

7. Pokud týká se vyjednávání *se svatou Stolicí*, nevedlo ono k cíli. Nebo v době, kdy poslové čeští meškali ještě v Římě, papež *Eugen IV.*, jenž přáním Čechů příznivým se býti zdál, dne 23 února 1447 zemřel, a nástupce jeho *Mikuláš V.*, prý ku tajnému popuzování se strany Oldřicha z Rosenberku, propustil posly české s malou nadějí na splnění obou jich žádostí.

Toliko jim slíbil, že pošle do Čech kar dinála *Jana z Karvajal*, aby se dříve o stavu věcí tamních přesvědčil.

7. Kardinál *Karvajal* přijel pak skutečně dne 1. května r. 1448 do Prahy, a byl tu s velikou slávou přijat. Když pak ale po třínedělním tu pobytu byly mu od sešlého se sněmu předloženy dávné ony dvě žádosti, dal on znáti, že

a) arcibiskupství v Praze nebude vůbec osazeno, pokud by nebyly jemu navráceny jeho statky, jež byly husitsky smýšlející páni jemu urvali a sobě přisvojili.

Mistru Janu Rokycanovy ale zvláště nečinil nižádné jisté naděje, že by od Stolice apoštolské potvrzeni za biskupa obdržel, vytýkaje mu, že neustává své nepřátelské smýšlení proti papeži skutky na jevo dávati, a učení Církve svými výmysly znešvařovati.

b) Pokud pak pronesena byla kardinálovi žádost *o stvrzení basilejských kompaktat*, prohlásil on, že ku stvrzení takovému od papeže žádné plnomoci nemá.

Pro takovéto vyjádření kardinála Karvajala počalo v Praze nebezpečné jitření proti němu, tak že uznal za dobré, Prahu opustiti i ze země odjeti.

Z Prahy odjel kardinál dne 23. května 1448 pod ochranou pana Oldřicha z Rosenberku. Nevázaný lid, netroufaje si proto jemu samému ublížiti, aspoň naň hanlivě pokřikoval. Ba, nastala mezi rozbouřenými zástupy i rvačka, v které kališný kněz Jan

ze zášti k tomuto papežskému legátu uřízl mezkyni, na které on odjížděl, ocas, začež pak posměšně nazýván byl sám »Ocásek«.

A jako se jednání se Stolicí papežskou nezdařilo, tak i jednání *s králem Bedřichem III. nevedlo ke kýženému cíli.*

Když se totiž čeští pánové u pražského hejtmana Menharta, v jeho sídle v Jindřichovu Hradci, o tom radili, aby se společně ku králi Bedřichovi do Vídně odebrali, a tam na vydání Ladislava doléhali: král Bedřich, dověděv se o tom, vzkázal jim tam, aby se ani marně do Vídně nenamáhali, ježto on z příčin důležitých mladistvého Ladislava vydati jim nemůže.

8. Když takto čeští stavové se žádostmi svými ani u papeže ani u krále Bedřicha III. nepochodili, počala strana Jiřího z Poděbrad *tajně zbrojiti*, udávajíc za příčinu, že zamýšlí nějaké rozepře v zemi moci válečnou potlačiti.

V pravdě ale připravovala se na to, že se rukou brannou zmocní Prahy, a domůže se takového postavení v zemi, aby mohla konečně zříditi řádnou správu země dle přání skutečné většiny národa, jež byla tehdy kališnická.

Aby pravých zámyslů svých utajil, dal Jiří zejména roztrušovati, že vojska, jež sbírá, půjdou na pomoc pánu Vilému Ilbur-

kovi, jenž měl rozepři s hrabaty Šliky o město Loket, jemuž stranil zase kurfirst saský Friedrich. Dále, že urovná spor o město Hoyerswerd v Horní Lužnici, jehož se byl markrabí Friedrich zmocnil.

Avšak když byl Jiří z Poděbrad dostatečných sil vojenských kolem sebe shromaždil, hnul se s nimi koncem srpna r. 1448 od Kutné Hory nikoliv do naznačených míst, ale *ku Praze*, a dne 1. září opověděl Pražanům, ničeho zlého netušícím, a proto i úplně nepřipraveným, krvavý boj.

Na to dne 3. září před svítáním učinil útok na Vyšehrad a na zdi Nového Města Prahy u Karlova. Za pokřiku svých válečníků: »Zabí hr! Kunštát a Hradec hr! «dostal se skoro bez odporu *Vyšehradem do Prahy*, kdež byl od souvěrců svých kališníků, s jásotem uvítán, a ihned na radnici staroměstskou uveden.

Purkmistři pražští, kteří pod ochranou pána z Menharta z Hradce po deset roků již v Praze vládli, ve zmatku z města utekli. Menhart sám, nejvyšší purkrabí a vlastní vládce v Praze, byl zajat a odveden do vazby na hrad v Poděbradech.

Potom osadil Jiří z Poděbrad městskou radu sám po vůli své, a na místě Menharta z Hradce učinil nejvyšším purkrabím *Zděnka Konopišťského ze Šternberka*. Sám ale usadil

se nadobro v Praze, a řídil odtud na dále záležitosti své strany.

I povolal zejména přítele svého *M. Jana Rokycanu* z Králové-Hradecka zpět do Prahy, kdež on byl po celých dvanácte let na hradě hory Kunětické u svého přítele Diviše Bořka z Miletínka pro náboženské štvaní své ve vyhnanství žil, uvedl ho opět na jeho bývalou faru při chrámu Páně Matky Boží před Týnem, a postaral se i o to, aby byl jednomyslně přijat za *zatímního správce veškerého duchovenstva kališného*, když již nemohl toho dokázati, aby ho učinili arcibiskupem.

9. Avšak sotva že se Jiří z Poděbrad Prahy zmocnil, nastaly jemu ihned také *rozličné krušnosti.*

Nejprve pozdvihl se proti němu rukou brannou syn zajatého pána Menharta *z Hradce Oldřich*, žádal za propuštění svého otce, a opětné ho usazení ve vládu v Praze. Za tou příčinou, aby svému vystoupení větší důraz dal, spolčil se Oldřich i s některými vůdci táboritů, kteří měli rozepře s kališníky, jichž náčelníkem byl nyní Jiří. I povstaly takto krvavé boje u Kolína, odkud hubeny byly statky jednoty Jiřího; dále boje v Hradecku proti Koldovi, jenž stál zase při straně Oldřichově; dále boje u Buštěhradu, u Kostelce nad Sázavou, u Rokycan

i v Mišni. V bojích těch však nabyla vrchu strana Jiřího z Poděbrad, poněvadž nacházela na něm samém rázného i statečného vůdce

Zatím ale propustil Jiří Menharta z Hradce přece, a sice na jistý závazek, na svobodu, poněvadž Menhart začal ve vazbě churavěti. Když pak se týž dal vésti na Karlův Týn, kde býval spolu purkrabím, a na té cestě nemocí přemožen, dne 3. února r. 1449 zemřel: počali nepřátelé Jiříkovi jemu vyčítati, že prý ho otrávil, ač ho byl ve vazbě v Poděbradech šetrně choval.

Pro smrt pána Menhara z Hradce nastaly Jiřímu další kruté boje se stranou syna téhož Oldřicha; avšak Jiřímu podařilo se stranníky Oldřichovy jednoho po druhém pokořiti. Tak zejména přemohl a ztrestal stranníka Oldřichova, zemského škůdce Jana Koldu na Náchodě; pomocníka téhož Kryštofa Šofa na loupežném hradu jeho Waldsteinu; Vaňka z Pecky a jiné.

10. Když byl Jiří odpůrců svých pokořil, bylo na sněmu, při svátku sv. Kateřiny r. 1449 konaném usneseno, doléhati *na krále Bedřicha*, aby nezletilého poručence svého krále Ladislava vydal. Když však král Bedřich s vydáním Ladislava odkládal, až by prý se on let dospělejších dočekal, rozhněvali se stavové proto na něho nemálo.

A proto, znamenajíce, že Jiří z Poděbrad nabyl pro své rázné vystupování i úcty většiny národa, i moci, aby mohl sám zemi k obecnému dobru spravovati, na krále Bedřicha dále se neohlížejíce, dorozuměli se spolu na sněmu, při svatém Jiří r. 1452 konaném jednomyslně na tom, aby *Jiří z Poděbrad zvolen byl za správce zemského* takového, by s přidanou sobě radou dvanácti osob ze tří stavů zemských, uvázal se ve všechny důchody korunní; by osadil veškeré soudy i úřady zemské, a pečoval o bezpečnost práva i o vyřizování veškerých potřeb zemských.

Jiří z Poděbrad, k takovéto důstojnosti zvolený, byl tehdy právě 32 roky starý.

Potom vyzváni byli Oldřich z Rosenberku a ještě někteří jiní páni jeho strany, dále města Budějovice, Plzeň, Tábor a několik jiných, s těmi spojených, kteří nebyli na sněmu svatojirském zastoupeni, aby se do určité lhůty ku poslušenství právě zvoleného správce zemského přiznali, ježto by jinak pokládáni býti museli za rušitele míru zemského, a následky toho přičísti by sobě povinni byli.

II. Jiří z Poděbrad, jakožto správce země.

1. Jiří z Poděbrad počal s obvyklou svou ráznosti konati povinnosti správce země, a podařilo se mu dosti brzo řád i mír v zemi

všude zavésti. Když pak spořádal záležitosti občanské v zemi, snažil se *i záležitosti církevní v náležitý pořádek uvésti.* I nastala mu v příčině této celá řada těžkých starostí, jež jemu následující život až do jeho smrti trudily, aniž by byl cíle svého dosáhl.

Těžce trudila Jiřího věru záležitost přítele i důvěrníka jeho *M. Jana Rokycany.*

Týž byv r. 1435 proti právu od stavů zemských za arcibiskupa pražského zvolen, nemohl pro své husitské smýšlení a náruživé proticírkevní horování k hodnosti, v Čechách mu přisouzené, nikterak dosíci také i stvrzení od hlavy Církve celé, papeže římského.

Kardinál Jan z Karvajalu mu to výslovně r. 1448 oznámil, že pro své proticírkevní bouření nemůže si činiti naděje, že by od papeže stvrzení k důstojnosti arcibiskupské obdržel; ale M. Jan Rokycana se naděje na potvrzení nevzdával, nýbrž se domníval, že přece jen papeže Mikuláše V. konečně na svou stranu nakloní.

Za tou příčinou papeži vícekráte uctivě dopsal. Ba r. 1449 vydal se i soukromně na cestu do Říma, aby se tam s papežem samým o potvrzení domluvil. Avšak když mu bylo na cestě snášeti různá nebezpečí, od úmyslu svého upustil, a již od Solnohradu z cesty své do Prahy se vrátil,

Při počátku r. 1451 poslal papež Mikuláš V. kardinála *Mikuláše Kusu*, biskupa v Brixenu v Tyrolách, s poselstvím do Němec. A tomu zároveň uložil, aby vyjednával také s Čechy, aby se ku poslušnosti Církve katolické opět zcela navrátili. Týž konaje úřad jemu přikázaný, radil pak zemskému správci Jiřímu z Poděbrad, jenž přijímání pod obojí spůsobou pokládal za povinné, a přijímání katolíků pod jednou toliko spůsobou za nesprávné a nedovolené, aby ve svých pochybnostech jen zcela upřímně otevřel srdce své proslulému kazateli i kajícníku *Janu Kapistranovi*, jejž papež byl tou dobou vypravil do zemí s Čechy sousedících, aby tam hlásal pokání; a aby pobloudilé křesťany vybízel ku návratu do jedině pravého ovčince Kristova, totiž do Církve katolické.

2. Tento Jan Kapistran byl ale muž znamenitý. Narodil se r. 1385 v Kapistranu v Neapolsku, v Italii. Maje vlohy neobyčejné, odbyl v Perugii učení právnické s prospěchem výtečným, a stav se i mistrem práva církevního i občanského, vstoupil do služeb sicilského krále Ladislava, a konal pak spravedlnost proti každému vzorně.

Byv pak od nepřátel krále svého jat i do žaláře uvržen, počal tam rozjímati o marnivosti vší slávy pozemské, a vstoupil

na to po svém vysvobození do kláštera svatého Františka tužší kázně, nad městem Perugií vystavěného.

V řádu františkánském vyznamenal se Jan Kapistran hlubokou pokorou, nejtužší kázní, vroucími modlitbami, neunavným hlásáním slova Božího, jakož i horlivým bádáním vědeckým. Pro své podivuhodné působení proti pokryteckým bludařům, v Italii fratriceli zvaným, život františkánů pravých napodobujícím, ustanoven jest Jan Kapistran později i apoštolským legátem proti husitům, v zemích koruny České řádícím, a ještě později proti sveřepým Turkům, kteří skrze Uhry na západ postupovali, a všechnu vzdělanost křesťanskou hanebně ničili. Tam Jan Kapistran s křížem v ruce, v čele vojsk křesťanských kráčeje, a ochablé bojovníky ku statečnosti podněcuje, stal se příčinou slavného vítězství křesťanů nad Turky v kruté bitvě u Bělehradu, dne 22. července r. 1456 svedené. Načež brzo potom se světem se rozžehnal.

Pro své hrdinné ctnosti, pro své apoštolské horování, a pro přečetné zázraky, jimiž ho Bůh sám byl oslavil, byl *Jan Kapistran r. 1724 od papeže Benedikta XIII. slavně za světce Církve katolické prohlášen.*

3. Tento tedy Jan Kapistran, tehdy již šedesátník, poslán jest od papeže Mikuláše V.

do zemí německých i československých, aby tam odtud náboženských pobloudilců zpět do Církve Páně přivedl.

I ubíral se z Italie Korutanskem, Štýrskem i Rakousy *k Vídni*, všude s mladistvým zápalem evangelium hlásaje, a dodělal se úspěchů takových, že celí zástupové lidí sbíhali se k němu se všech stran, a mnozí vystupovali až i na střechy, aby toho podivuhodného kazatele a proslaveného divotvorce spatřiti mohli. I pokládal se za šťastného jeden každý, kdo se jen roucha Janova dotknouti mohl.

Když byl Jan Kapistran přibyl k samé Vídni, čekalo na jeho kázání na sto tisíc lidí pod širým nebem. A když posluchači uslyšeli ho mluviti, počali vzdychati i plakati, ačkoliv řeči jeho ani nerozuměli, poněvadž mluvil latinsky. Toliko zvláštní tlumočník překládal jim řeči světcovy do řeči jejich.

Následkem kázání Kapistranových, jenž od převelkých postů skoro jen z kostí a kůže sestávati se zdál, odříkávaly se bohaté ženy přepychu i marnivosti, obchodníci opouštěli lichvaření, mladí lidé rozkošnictví. Ba, mnozí, chtíce Jana Kapistrana dokonaleji následovati, hlásili se sami do tuhé kázně klášterní.

A podobně, jako ve Vídni, působil Jan Kapistran na svých dalších cestách apoštolských i v Brně, kde až posud ukazují vně chrámu biskupského jeho kamennou kazatelnu; dále v Olomouci, v Chebu; a v říši německé: v Durynkách, v Sasku, v Míšeňsku, ve Výmaru, v Lipsku, v Norimberku, v Řezně, v Magdeburku, ve Vratislavi; ba i také v Polsku.

Avšak v Čechách působiti mohl toliko na okrajích, a sice zejména v *Krumlově*, sídle to Oldřicha z Rosenberku, jenž si tam byl světce toho zvláště pozval; dále v Plzni, a konečně v Mostu. Jan Kapistran obcházel takto Čechy po více roků, stále slovem i písmem bludy jich statečně potíraje, a pobloudilé ku návratu do Církve vyzývaje. Zůstavil po sobě také i několik spisů bohovědných, z nichž jeden přímo čelil proti odbojnému *mistru Janu Rokycanovi*, jakožto zvolenému, ale od papeže nepotvrzenému arcibiskupovi kališníků.

I podařilo se Janu Kapistranovi, Církvi z Čech zpět získati na šestnáct tisíc husitů, mezi nimiž bylo i mnoho šlechticů a velmožů. Avšak dále do vnitř Čech vejíti nesměl.

Proč?

Nedopustil toho správce země Jiří z Poděbrad, ač kardinal Mikuláš Kusa byl jemu

jménem Otce křesťanstva radil, aby se jen s pochybnostmi svými svatému kajicníku Kapistranovi svěřil, a od někoho poučení přijal.

A proč se bránil Jiří poučování se strany tohoto světce?

Poněvadž se obával, že by snad všichni kališníci pro kázání i svaté horování Kapistranovo do lůna Církve katolické se navrátili!

Ale což zlého by to bylo bývalo?

Kališník Jiří se obával, že by tak ohroženo bylo prvenství jeho v zemi, kdyby věrní katolíci byli do popředí postaveni. A neobával se jen pro sebe, nýbrž i pro svého důvěrníka i přítele M. Jana Rokycanu. Nebo tak by on byl na vždy ztratil naději na arcibiskupství, jehož by jemu byl Jiří tak rád dopřál! *A tak pro sobectví dvou lidí zmařeno jest úplné smíření Čechů s jedinou, pravou Církví Páně.*

4. Když tedy ani světec, jakým byl Jan Kapistrán, nemohl Čechů kališných s Církví usmířiti, nemohlo se to pak *ani kardinalu Kusovi* podařiti. Když se kardinál Kusa totiž v červnu r. 1452 s posly českými v Řezně sešel, a jim oznámil, že nemá moci s nimi dále vyjednávati, pokud by Čechové všech svých náboženských zvláštností se nezřekli. a bez výminek ku poslušenství dědice sv.

Petra se nevrátili: bylo všechno další vyjednávání s papežem o potvrzeni i Rokycany i kompaktat z vůle Jiřího z Poděbrad přetrženo.

Následkem pak tohoto nezdařeného smíru s Církví katolickou počala část duchovenstva kališného vyjednávati o sjednocení až i s představenými *církve řecké v Cařihradu*, aby aspoň odtamtud dostati se mohlo Čechům řádně posvěceného vrchního pastýře, jímž chtěli míti M. Jana Rokycanu. Avšak ani s Cařihradem nedocíleno sjednocení, ježto zatím Cařihrad r. 1453 byl dobyt od Turků, kteří pak tam moc veškerou potáhli k sobě.

5. Tou dobou nabyl Jiří z Poděbrad nové příležitosti, aby posavádní moc svou v zemi *ještě více upevnil*.

Koncem r. 1451 odebral se totiž král Bedřich do Říma, aby přijal korunu císařskou, a vzal mladistvého krále Ladislava sebou. Za jeho nepřítomnosti v zemi vzbouřili se ale stavové rakouští proti němu, a zmocnili se skoro celé země jeho proti vladařům jeho. Když pak Bedřich jakožto korunovaný císař domů se navrátil, žádali na něm stavové, aby mladistvého krále Ladislava z moci své propustil.

Ku vzbouřencům domácím, rakouským, přidal se i *Oldřich z Rosenbergu*, jenž nebyl

Jiřího z Poděbrad posud za správce zemského uznal. Činilť si zajisté naději, bude-li Bedřich donucen Ladislava Čechům vydati, aby si pak samostatného panování v Čechách umožnil, že si pak náklonnost mladistvého krále získá, a bude tak moci podvrátiti i moc nenáviděného Jiřího z Poděbrad.

Jiří ale prohlédnuv tento zámysl, přidal se zase na stranu císaře a krále Bedřicha III., aby tak za pomoci jeho upevnil svou vlastní moc v Čechách. I sebral za tou příčinou válečnou moc v počtu více nežli 16.000 bojovníků, a vytrhl s nimi do jižních Čech, aby pomohl Bedřichovi pokořiti moci vzbouřenců proti němu; a zároveň aby také pokořil protivníků svých, kteří mu posud jakožto řádně zvolenému správci země poslušnosti odpírali.

Na výpravě té udeřil Jiří nejprve na město *Tábor*, a dne 1. září 1452 se ho také zmocnil. Načež učinil tam konec bohoslužbě táboritů, a přinutil obyvatele města, aby se na dále v bohoslužbě přizpůsobovali řádům kališníků. Přední kněze Táborských, Mikuláše Biskupce a Václava Korandu, kteří se tomuto novému řádu protivili, kázal Jiří zkrátka odvésti do vazby na své hrady v Poděbradech a v Litici u Žamberku.

6. Po dobytí Tábora vzdaly se Jiřímu dobrovolně *Hluboká* a pak i *Budějovice.* V Budějovicích byl se Oldřich z Rosenberku uzavřel; avšak nemaje dostatečné moci branné, musel se tu Jiřímu z Poděbrad vzdáti, a jej jakožto správce země řádně uznati. Po Oldřichovi pak uznali Jiřího i jiní, posavadní odpůrci jeho.

Mezi tím císař Bedřich Čechům Ladislava po přání stavů skutečně vydal, a i s odpůrci svými se usmířil, tak že pomoci zemského správce Jiřího více nepotřeboval. Proto odebral se Jiří s mocí svou ještě proti *Písku*, a pak proti *Žatci*, a přivedl i tato města, a pak ještě několik jiných, jež jemu byla dříve s Táborskými potíže činila, smírnými úmluvami na stranu svou.

7. Když se byl takto Jiří ve svém úřadu v zemi pevně usadil, přičiňoval se dále o to, aby konány byly sjezdy i úmluvy o tom, *kterak by za nezletilého krále Ladislava vláda v zemi vedena býti měla.*

Pro krále dojel si Jiří sám do Vídně r. 1453. Po setkání mladistvý Ladislav potvrdil písemně svobody království českého, zachovávání kompaktat basilejských a platnost zápisů, od císaře a krále Sigmunda, děda jeho, řádně učiněných. A teprve, když tak byl učinil, přijat jest řádně za skutečného krále v Čechách.

Jakožto skutečný král potvrdil pak Ladislav Jiřího z Poděbrad za správce země na příštích šest let, pokud by totiž pro nedospělost svou nemohl bez zastání jiného zemi spravovati sám osobně.

III. Jiří z Poděbrad jakožto pomocník krále Ladislava.

1. Při začátku října r. 1453 přibyl král Ladislav s Jiříkem z Poděbrad z Vídně do Jihlavy na Moravě, kamž jemu byli stavové čeští slavně vstříc vyjeli. Pak na pomezí českém přísahal, že bude práva koruny i stavů věrně šetřiti i zachovávati. Když přibyl konečně *do Prahy*, byl tu s velikou slávou uvítán, a 28. října obvyklým slavnostním způsobem i korunován.

Ke korunovaci své pozval Ladislav i *kanovníky svatovítské*, kteříž byli již na pátý rok v Plzni přebývali, poněvadž kališníci za vedení M. Jana Rokycany všeliké příkoří jim činili, a správu osiřelého arcibiskupství všelijak jim znesnadňovali. I odstěhovali se tedy i se zvoleným katolickým administratorem arcibiskupství do Plzně, a velechrám sv. Víta byl pak spravován toliko farářem a několika kněžími. Na uprázdněná místa katolických duchovních uváděli kališníci ale o své ujmě kněze kališné, chtíce, pokud by

možno bylo, odevšad katolíky vytisknouti. Od korunovace Ladislava však kanovníci svatovítští počali opět v Praze sídleti.

2. Jakmile měly Čechy opět svého korunovaného krále, počaly každým směrem konány býti *nápravy v zemi.* Jiří z Poděbrad, jakožto správce země a plnomocník králův, jal se jménem jeho rázně prováděti vše, čeho se ukázala potřeba, *aby v zemi úplný a stálý pořádek byl zaveden.* Proto přísně zakázáno komukoli, domáhati se práva násilím; silnice prohlášeny jsou za úplně volné a všem přístupné, a přísně nařízeno jest stíhání loupežníků, žhářů a všeho druhu povalečů. Zároveň slíbena ale jest i milost všem psancům, když se do Hromnic příštího roku před krále dostaví, a opravdu se polepšiti přislíbí.

Poněvadž na zavádění takovýchto pořádků jest nezbytná potřeba i mnohých nákladů, přičinil se Jiří z Poděbrad, jakožto správce země o to, aby zemský sněm povolil králi *berni celého úroku pololetního*, by on si mohl královský dvůr důstojně opatřiti, zastavené statky korunní vyplatiti, a i činitele pořádku v zemi náležitymi prostředky opatřovati.

3. Zemský správce a důvěrník králův vzal si ale na starost ještě i *další a hlubší nápravy v hospodářství zemském.*

Přičinil se totiž ve sněmu zemském o to, aby ustanoveni byli zvláštní úředníci zemští takoví, kteří by přehlédli a řádně seřadili veškeré zápisy i krále Sigmunda, a z části i starších králů českých *na zboží koruny a duchovenstva*, tak aby každý, kdo nějaký statek, dříve buď koruně anebo Církvi v Čechách náležející v držení měl, a nemohl se do určité doby náležitým zápisem vykázati, že se v držení toho statku po právu uvázal, musel ho jakožto držitel bezpravý vydati tomu, komu dříve po právu náležel.

Takto se stalo, že mnoho statků, koruně i Církvi neprávem odcizených, muselo býti původním majitelům navráceno, jako zejména i královský hrad *Karlův Týn.* A jiné statky mohly koruně zpět získány býti vyplacením učiněné na ně zástavy, za které byly do rukou cizích přešly, jako zejména i královský hrad *Křivoklát.*

A ještě jiná komise byla od správce země Jiřího v život uvedena za tím účelem, aby sebrala a řádně sestavila všechny *zápisy na koupě a prodeje, jakož i jiné smlouvy, týkající se statků zemských*, poněvadž smlouvy takové nemohly míti úplné jistoty z dob, v kterých v zemi nebylo pro nastalé nepořádky a bouře, zejména husitské, ani soudů ani desk zemských.

Brzo potom, a sice v březnu r. 1454 svolán byl nový zemský sněm, na němž král Ladislav rozdal *místa zemských hodnostářů* mezi pány a zemany, zatím tak, jak bývalo za děda jeho Sigmunda; a zároveň učiněna byla mnohá nová opatření, aby bezpečnost osob i statků v zemi byla zajištěna, zejména proti loupežím na silnicích.

I ukázalo se záhy, že po takovýchto opatřeních blahobyt země vůčihledě vzrůstá, a obchody i živnosti všeho druhu se zmáhají.

4. Mladý král Ladislav vychován byl přesně v náboženství katolickém, a proto i v odporu k jakýmkoli náboženským odchylkám Čechů. Proto také měl zprvu nedůvěru ku správci zemskému Jiřímu, pohlaváru strany kališníků. Avšak pozoruje při něm, kterak on o něho i o blaho země upřímnou péči na jevo dává, spřátelil se s ním z nenáhla tolik, že ho nazýval »*otcem*«, a si vyžádal, by Jiří spával s ním v jedné komnatě.

Také jmenoval ho svým *nejvyšším hofmistrem*, a podroboval se s ochotou návodům jeho, aby se naučil řádně česky a přivykal více lidu českému.

5. Tou dobou, totiž r. 1453, dobyli *Turci Cařihrad*, a vyvrátili tak starobylou říši řeckého císařství. Když pak po tomto

vítězství chystali se ještě ku dalším výbojům na Západě křesťanském, vyzýval papež Mikuláš V. všechny národy křesťanské, aby všech nedorozumnění mezi sebou zanechavše, proti nepříteli společnému společně vystoupili, a víry v Krista Ježíše a vzdělanosti křesťanské uhájili.

I svolány byly za příčinou tou v říši německé sněmy, zejména r. 1454 do Řezna, na nichž bylo o společném postupu *proti Turkům* jednáno. Z popudu správce zemského, Jiřího z Poděbrad, opověděl tam také král Ladislav, že se hodlá společného tažení proti Turkům zúčastniti, a sice s velikou mocí ze zemí svých.

6. Aby pak se mohl tím snáze do boje proti Turkům uprázdniti, hleděl král Ladislav předem cestou smírnou ukončiti různých rozepří *s knížaty saskými* pro hrady, města a některé statky koruny české, jež se byly během časů do jejich rukou dostaly.

Avšak když došlo umluvené s knížaty těmi příměří, v kterém měly spory klidně vyřízeny býti, zemský správce Jiří na dokončení jednání nečekaje, začal s nimi ihned válčiti, a dobyl na nich skutečně hradu i města Mostu. Avšak králi se tím nezavděčil, nýbrž jen nevoli jeho získal.

Ale ani po vyrovnání se s knížaty saskými zprvu slíbená výprava proti Turkům nikterak se nedařila, zejména proto, že sám císař Bedřich III. jevil k ní ochoty málo. Proto Ladislav, přibyv do Vídně, počal se dle rad tamnějších rádců svých přičiňovati spíše na to, aby panství své v Uhrách, jež za jeho nezletilosti spravoval zatím Jan Hunyady, převedl z rukou jeho do svých vlastních. A proto obrátil se s mocí svou válečnou *do Uher*.

7. Tou dobou ale udeřil již turecký sultán Mohamed II. útokem nenadálým na knížectví srbské, chtěje chystané proti němu válečné přípravy křesťanů předejíti, a pokoušel se zvláště o to, aby dobyl hlavního města srbského *Bělehradu*, jež tehdy dle úmluv osazeno bylo vojskem uherským.

Zvěděv o tom král Ladislav, uložil zemskému správci v Uhrách Hunyady-mu, aby zatím Uhry proti Turkům bránil; a sám pospíšil do Vídně, aby proti Turkům vojsko sebral, a poslal důtklivé vyzvání i do Čech, aby mu rychlé a vydatné pomoci poslali.

Stavové čeští k tomuto královskému vyzvání a ku povzbuzování se strany Jiřího z Poděbrad, uzavřeli poslati králi na pomoc výpravu tak velikou, že měl jeden každý bojný muž v zemi vytáhnouti proti Turkům do boje.

Avšak zatím, nežli bylo vojům Ladislavovým možno s Turkem se utkati, ubránil Bělehrad zemský správce uherský, Jan Hunyady sám, a sice za vydatné pomoci světce Jana Kapistrana, jenž s křížem v ruce ochabující již vojíny křesťanské k dalšímu boji proti krvelačným a ukrutným Turkům povzbuzoval, až nad nimi dne 22. července r. 1456 slavneho vítězství dobyli. Dlouho se však hrdinové ti z vítězství toho netěšili, ježto potom i Hunyady i Kapistran, byvše morovou ranou zastiženi, z toho světa se odebrali.

8. Král Ladislav ale i po přemožení Turků pospíšil s vojskem svým přece do *Uher*, a sice proto, aby se po zemřelém správci zemském Hunyadym ihned sám správy země ujal. Avšak postižen jest úklady Ladislava, syna zemřelého hrdiny Jana Hunyadyho, jenž chtěl nejvyšší moc v zemi i dále vykonávati sám tak, jak byl za nezletilosti krále Ladislava konal otec jeho.

Tento tedy *Ladislav Hunyady* vpustil sice krále Ladislava do Bělehradu, od otce jeho hrdinně obhájeného. Ale pak dal předního rakoského rádce jeho Oldřicha Celského od svých lidí zavražditi; a krále samého donutil, aby dal vojskům svým, proti Turkům se stahujícím, ten rozkaz, aby se

již domů navrátili, ježto prý tou dobou na válečné tažení jest již příliš pozdě.

Král Ladislav vyplnil sice z donucení tuto vůli mladého Hunyadyho, a aby dalších úkladů ušel, na oko činil i jinak vůli jeho. Avšak v příhodné době ho obelstiv, dal ho pak zajati, a r. 1457 na to v Budyni pro zrádu stíti. Mladšího pak bratra Ladislavova, jménem *Matyáše Korvína*, kázal z opatrnosti, aby mu nemohl škoditi, vsaditi do vazby.

Avšak takovéto nastupování krále Ladislava proti synům hrdinného a proslaveného Jana Hunyadyho vzbudilo v Uhrách veliké vzbouření proti němu, tak že uznal za dobré, pro svou bezpečnost odjeti z Uher *do Vídně*.

9. Zatím co se toto všecko dálo v Uhrách, hleděl zemský správce český, Jiří z Poděbrad, pilně k tomu, aby v Čechách všude zachováván byl *občanský zákonitý řád*, a přísně trestal odbojníky.

Tak zprotivil se nálezům řádných soudů zemských *Jan Kolda,* když měl vydati zboží Náchodské, jež jemu bylo pro dávné narovnání ponecháno, ale toliko do nastoupení nového krále. A mimo to, jak to byl již po léta činil, nepřestával loupiti a všeliké zhouby v zemi činiti. I vytáhl r. 1456 proti němu Jiří, a jedním dnem s velikou mocí oblehl jeho hrady Náchod, Černikovice a

Richemberk, a za krátko je i dobyl. Kolda ušel potrestání za svou zpupnost jen tím, že rychle uprchl do Polska.

A také urovnání *církevních záležitostí* v zemi nespouštěl s mysli. Tak když v březnu r. 1455 *Mikuláš V.* **zemřel**, jal se Jiří z Poděbrad u nástupce jeho Kalista III. pokoušeti opět o potvrzení kompaktat basilejských, ale ovšem opět marně. Papeži zradili tak učiniti, i zemřelý světec Jan Kapistran, i kardinal Jan Karvajal, kteří byli poměry náboženské v Čechách z vlastní zkušenosti poznali, ale se obávali, kdyby kompaktaty basilejské měly stvrzeny býti pro Čechy, že by pak i okolní země, zejména zpřízněná Morava, mohly rovněž do kališnictví zavlečeny býti, a nebezpečným kvasem v Církvi celé se státi.

10. Když se král Ladislav z Uher do Vídně navrátil, pohněval se *s císařem Bedřichem* tolik, že se r. 1457 mezi nimi až k válce schylovalo. Avšak Jiří z Poděbrad přičinil se za to, aby rozvaděných příbuzných opět usmířil; začež ho závistníci jeho u krále očernili, tak jako by o něho upřímně nesmýšlel. Nicméně ale přiměl Jiří přece krále k tomu, že se z Vídně zase *do Prahy* navrátil.

Když pak se tak stalo, vyhlédnuta byla Ladislavovi vhodná nevěsta. Byla to *Magdalena, dcera francouzského krále Karla VII,*

I vypraveno bylo do Francie pro nevěstu slavné *poselství z Čech*, jež vyjelo z Prahy dne 10. října 1457 o 700 koních, a vezlo na 26 vozích, nádherně zlatem vyzdobených, drahocenné dary pro ni. I byli v poselstvu tom Zdeněk Konopišťský z Čech; arcibiskup Kaločský z Uher; a biskup Passovský. Také byly v průvodu paní a panny, aby sloužily nevěstě za ženský průvod. I bylo z důchodů českých na výpravu tuto povoleno 20.000 dukátů.

Zároveň konány byly ale i v Praze hlučné *přípravy ku královské svatbě*. Vždyť na svatbu tu měli přijíti: král polský Kazimír se svou manželkou Alžbětou, sestrou krále Ladislava; dále Vilém Saský, manžel starší sestry královy Anny; dále knížata braniborská, vévodové bavorští, kurfirsti a jiná knížata německá; ba i císař Bedřich III. slíbil se svou manželkou Eleonorou se dostaviti. Z Francie pak očekáváni byli: bratří nevěstini, bohatý vévoda burgundský Karel Smělý, a jiní. Ba sám papež Kallixt III. určil kardinála Karvajala k tomu, aby ho při svatbě zastupoval.

A proto, že král Ladislav mnoho vzácných hostů očekával, kázal stavěti velikou boudu na náměstí staroměstském, aby v ní konány býti mohly tance a hry rytířské. Dal také svážeti veliké spousty potravin i

vína se všech stran, aby o veselí svatebním nijaký nedostatek nastati nemohl.

Avšak tolik očekávané slavnosti i radovánky proměnily se *v neočekávanou žalost!*

11. Tento mladistvý, mnohoslibný král, pěkného štíhlého vzrůstu, tváří bílých, lící začervenalých, očí jiskrných, kadeří hustých a do zlata lesklých, pocítil v neděli po sv. Kateřině náhle bolení hlavy. V pondělí na to, dne 21. listopadu naskočily mu dvě boule. Lékaři té nemoci nerozuměli, a rady si nevěděli. Byla to morová rána, k níž si byl král nákazu přinesl z Uher.

Když se králi stále více přitěžovalo a on pozoroval, že se život jeho chýlí ku konci, povolal k sobě zemského správce Jiřího z Poděbrad, a děkoval mu vřele za všechny jeho věrné služby. Pak, zakusiv sám trudností sirotků, odporučil jemu, aby se zvláště horlivě ujímal sirotků a vdov. Rozloučiv se i s jinými pány, povolal kněze, a přijal s velikou nábožností svátosti pro umírající. Načež s očima upiatýma na kříž, říkaje nábožně Otčenáš, upadl do mdlob. Dne 23. listopadu pak dokončil svůj nadějný život, ne celých 18 roků trvající, a byl potom na místě slavných i radostných oddavek přeslavně ale s velikým nářkem přítomných pohřben 25. listopadu 1457 do hrobu u sv. Víta na hradě pražském.

IV. Jiří z Poděbrad upevňuje si trůn královský.

1. Když takto královský trůn český úmrtím Ladislava tak z nenadání opět osiřel, byl by měl dle smluv dědičných s domem rakouským připadnouti císaři Bedřichu III. Avšak k osiřelému trůnu hlásili se také manželé dvou sester Ladislavových, a sice: *Vilém*, vévoda saský, a *Kazimír*, král polský.

Ba když císař Bedřich ničeho nepodnikal, aby práva svého k trůnu českému obhájil, počala se na něj vtírati i jiná knížata německá. Ano i král francouzský Karel VII., jenž se měl státi tchánem zemřelého krále Ladislava, nabízel Čechům veliké výhody, kdyby chtěli za krále svého přijati mladšího syna jeho Karla.

Avšak stavové čeští, uvyknuvše si již od válek s králem Sigmundem, království osazovati dle uznání svého, a majíce i v dobré paměti, čeho všeho prospěšného byl pro zemi až potud vykonal posavadní správce zemský, Jiří z Poděbrad: za přímluvy pána Zděnka Konopišťského ze Šternberku zvolili dne 2 března r. 1458 s velikou jednomyslností *za skutečného krále českého Jiřího z Poděbrad.* I konáno pak ihned v chrámích slavné »Te Deum« na poděkování

Bohu za tak jednomyslnou volbu, a lid radostně provolával: »Ať žije Jiří z Poděbrad, král český!«

Zvolení Jiřího z Poděbrad za krále českého neodporovali ani nejpřednější páni se strany katolické, jakými byli Zdeněk Konopišťský ze Šternberku a Jan z Rosenberku, syn Oldřicha z Rosenberku, ježto Jiří z Poděbrad již dříve k vysokým důstojnostem v zemi jich povolav, byl si je zavděčil, a dobrou vůli s nimi získal.

2. Také *stavové moravští* usnesli se velikou většinou na tom, že Jiřího z Poděbrad za krále uznají. Toliko *města*: Brno, Olomouc, Jihlava a Znojmo, kde panovali měšťané němečtí, zdvihla proti novému králi odpor, protože byl kališníkem.

Rovněž stavové *slezští a lužičtí*, poštváni jsouce Vilémem, vévodou saským a spolu nápadníkem na trůn český, vzpouzeli se z počátku, Jiřího za krále uznati.

Avšak Jiří nedbal odporů, proti sobě stavených, nýbrž hledal přátele, za jichž pomoci by se v důstojnosti královské udržel, ku které byl řádně povolán.

3. Prvým přítelem Jiříkovým za hranicemi stal se uherský *Matyáš Korvín.*

Téhož byl dal zemřelý král Ladislav z opatrnosti pro vzpouru bratra jeho Ladislava uvězniti, a tak on přešel i v moc

krále Jiřího. Když ale ještě dříve, nežli Češi zvolili Jiřího za krále, Uhři zvolili si za krále svého Matyáše Korvína: Jiří netoliko že ho ihned velice čestně propustil, ale i sám mnohými způsoby vydatně jemu napomáhal, aby se v království udržel.

Tímto způsobem učiněn jest tedy mezi Jiřím a Matyášem svazek tolik přátelský, že král Jiří slíbil ihned Matyášovi, tehdy osmnáctiletému, že mu dá dceru svou *Kateřinu* za manželku. A Matyáš, že nebylo tehdy ani arcibiskupa v Praze, ani biskupa v Olomouci, postaral se na vzájem u kardinála Karvajala, jenž tehdy právě jakožto legat papežský v Uhrách meškal, o svolení k tomu, aby dva uherští biskupové Jiřího za krále korunovali, ovšem s podmínkou tou, bude-li Jiří chtíti před korunovací svou přísahou se zavázati obecně k tomu, že, jako jiní křesťanští panovníci činí, bude *ve všech věcech duchovních poslušen papeže; a že pečovati bude zejména i o vyplenění všelikého kacířství v Čechách.*

Jiří, vyhradiv si ústně další jednání o kompaktátech basilejských s papežem, přísahu žádanou také vykonal, a sice v královském dvoře na Starém Městě dne 6. května 1458, dle přísežní, smluvené formule, v které ale o kompaktatech zmínky nebylo.

Na to byl Jiří v neděli dne 7. května dle obvyklých obřadů na hradě pražském slavně korunován, a pak zase do svého hradu na Starém Městě se vší slávou uveden. Druhého dne po korunovaci Jiřího byla pak za královnu českou slavným způsobem korunována i manželka jeho Johanna.

Po své korunovaci vytrhl pak Jiřík vo jensky proti svým odpůrcům na Moravě, ve Slezsku i v Rakousích, těch buď mocí svou pokořil, nebo je cestou smírnou na svou stranu získal. Zpupných odpůrců snažil se zvláště citelně pokořiti, jako učinil příkladně Jihlavanům, jež i krvavě ztrestal, když byli opětně proti němu odpor zdvihli.

4. K utvrzení v moci královské pomáhaly Jiřímu ale také *rozepře mezi knížaty německými*, jichž on dovedl opatrným prostředkovázím užíti ve svůj prospěch.

Tak dohodl se *s Vilémem*, vévodou saským, jenž si byl jakožto manžel sestry krále Ladislava posud naděje na trůn český dělal, že se týž na osobním sjezdu, r. 1459 v Chebu konaném, odřekl všech svých nároků za jistých ústupků se strany krále Jiřího.

Rovněž shodl se Jiří také s bratrem Vilémovým, kurfirstem saským *Bedřichem*, a urovnal s ním zároveň smírně všechny dávné spory panovníků saských s korunou

českou o některé statky, jež na pomezí obou zemí byly. Následkem těchto úmluv odřekli se vévodové saští svých zápisů na města: Most, Osek a Duchcov; začež ponechal jim král Jiří větší část různých českých panství v Míšni a Durynsku, jakožto léna od koruny české, a postoupil jim i město Perno na Labi.

A na utvrzení tohoto nového přátelství zaslíbil král Jiří dceru svou *Zdenku* Albrechtovi, synu kurfirsta Bedřicha; a vévoda Vilém zaslíbil dceru svou Kateřinu, synu krále Jiřího *Hynkovi.*

A když se takovéto usmíření mezi panovníky stalo, ustanovili se i *držitelé německých manství koruny české v zemích okolních*, že je přijmou od krále Jiřího jakožto léno.

Následkem těchto narovnání upouštěli pak i *Slezané i Lužičané* od dalšího odporu proti krali Jiřímu, pozorujíce, že by, jsouce pomoci cizí zbaveni, byli takto na dále jen na svou sílu v nerovném boji s Jiřím odkázáni.

Toliko katoličtí občané města *Vratislavi* zdráhali se posud podrobiti se králi Jiřímu, poněvadž byl kališníkem.

5. V tomže roku 1458, v němž Jiří z Poděbrad zvolen byl za krále českého, zemřel dne 6. srpna papež Kallixt III., do

něhož kladl Jiří naději, že kompaktata basilejská Čechům povolí. I zvolen jest na místo jeho kardinál Aeneas Silvius, jenž si jakožto papež vyvolil jméno Pius II.

Týž byv prvé ve službách císaře Bedřicha III., zaměstnán byl i záležitostmi českými; a proto z vlastních zkušeností nabyl přesvědčení, že by stvrzením kompaktat záležitostem Církve celé málo posloužil. Za tou příčinou ustanovil se na tom, Čechy zpět ku poslušnosti přivésti bezvýminečně; a tudíž vypleniti u nich přijímání pod obojí, i všeliké jiné různosti v řízení záležitostí církevních. Avšak zápletky politické, v sousedství Čech vzniklé, byly mu na závadu, že úmyslu svého provésti nemohl.

6. Strhly se totiž hned při počátku r. 1459 *rozbroje v Uhrách*, a sice mezi králem Matyášem a pány té strany, jež jej byla dříve ve srozumnění s králem Jiřím z Poděbrad na trůn dosadila. Pánové ti, od Matyáše se odklonivše, zvolili si císaře Bedřicha III. za krále uherského; a ten zase požádal přítele svého, papeže Pia, aby ho podporoval.

Avšak papež maje na mysli válečné tažení proti Turkům, jehož se více od Matyáše nežli od Bedřicha nadál, hleděl k tomu, aby mír v Uhrách byl zachován. A proto snažil se o to, zdržeti krále Jiřího od toho, by se snad na stranu císařovu nepřidal. Za

tou příčinou počal si krále Jiřího některým příznĕmi nadcházeti.

Ale také *císař Bedřich III. nelenil*, aby krále Jiřího dostal na svou stranu a ku pomoci na získání nabízené mu koruny uherské. A proto udělil jemu na osobním sjezdu v Brně léna českého s důstojenstvím *kurfirsta*, jako jindy bývalo; a uznal ho tedy tak plným řádem za skutečného krále českého. Stalo se tak dne 31. července r. 1459. A zároveň poctil i syna krále Jiřího *Viktorína*, jemuž byl otec knížectví münsterberské a knížectví opavské ve Slezsku udělil, důstojenstvím knížete říšského.

Načež Bedřich i Jiří uzavřeli spolu i spolek takový, že císař Bedřich ani v záležitostech království uherského, ani v záležitostech říše německé nebude jednati bez rady krále Jiřího.

Papež oproti tomu učinil zvláštními listinami napomenutí Slezanům, a zejména posud odbojným měšťanům Vratislavským, aby odporu proti řádně zvolenému králi Jiřímu zanechali. Následkem toho, když se potom král Jiří do Slezska odebral, skoro všichni Slezané a Lužičané bez dalších námitek přísahu věrnosti jemu skládali. Toliko nepoddajným Vratislavským bylo ku sprostředkování povoleno, aby pro upokojení myslí teprvé ve lhůtě tří let Jiřímu přísahu

věrnosti, učinili a tak skutečně se jemu podrobili.

Král Jiří přijímal takto milosti z obou stran, snaže se patrně na to, aby si při dobré míře zachoval obě. Zároveň přičiňoval se ale i na jiných stranách na to, aby moc svou upevnil.

7. Tak již v dubnu 1459 učinil přátelský spolek *s kurfirstem Bedřichem falckým*. Dále smluvil se také *s vévodou bavorským Ludvíkem*, jenž si byl s ním zároveň naději na trun český činil, zanechav jemu některá zahraniční panství česká jakožto léna od koruny české, podobně jako byl na usmířenou učinil i vévodům saským.

Později vešel Jiří s vévodou Ludvíkem ještě i v užší svazek, an r. 1460 zasnoubil dceru svou *Ludmilu* s Jiřím, synem Ludvíkovým.

Nepřátelství pak, jež panovalo mezi vévody bavorskými a markrabími brandenburskými, zažehnal král Jiří tak, že téhož roku 1460 zasnoubil syna svého *Ludvíka* s dcerou markrabí brandenburského, Voršilou.

Tímto způsobem nabyl král Jiří v krátkém čase totik vážnosti u knížat německých, že ho chtěli zvoliti docela i *za krále římského a pomocníka císaře při správě říše*, poněvadž se od Bedřicha samého pro jeho liknavost více nenadáli, že by tou do-

bou pokleslý stav říše napraviti mohl. A král Jiří, hledě se všude opatrně udržeti nad stranami, doufal také tyto zámysly knížat uvésti ve skutek.

8. Avšak naděje tato se mu brzo zhatila. Nebo když nemohl císaři splniti jeho žádosti, aby mu totiž ku koruně uherské pomohl, ochladl on v přátelství ku králi Jiřímu. A když týž neodepřel pánům dolnorakouským přímluv u císaře, za jakou jej byli žádali, jsouce v mnohých věcech s Bedřichem nespokojeni: zanevřel na něho Bedřich tím více, a počal se zase kloniti ku papeži.

Následkem toho pospíšil si Jiří, znova spřáteliti se s *Matyášem* uherským skrze zvláštní úmluvy z r. 1460 a 1461 učiněné; a zároveň snažil se získati na svou stranu i knížata německá, mezi sebou rozvaděná, aby mu ku kýženému královánί římskému společně pomohli.

I spůsobil Jiří za příčinou tou v únoru r. 1461 veliký sjezd skoro všech knížat německých *v Chebu*, kde byl zosnován tajný plán takový, aby Jiří stal se správcem říše německé, a zároveň i nejvyšším velitelem společného vojska, jež k usilování papeže mělo proti Turkům vytáhnouti do pole. Avšak jednomyslného usnesení se nedocílilo.

Následkem toho zbavil se pak Jiří prostředkování mezi rozvaděnými knížaty německými, a válka vypukla mezi nimi znova. Když pak císař Bedřich o umlouvání v Chebu zvěděl, postavil se proti Jiřímu a straně jeho přímo. Proto vtrhla vojska česká do Němec. Avšak za nedlouho byl zjednán opět mír, a sice 3. června 1462; následkem něhož byla Dolní Lužice přivtělena opět k Čechám.

9. Jiří obnoviv moc koruny české v poměrech k sousedům zahraničním, pojistil pak na dobro *i mír v zemi*, a zjednal bezpečnost práva při soudech i úřadech správních. Načež počaly se dařiti veškeré živnosti pokojné, krásná umění a díla vědecká, tak že se zdálo, jako by se byly požehnané doby císaře Karla IV. vrátily.

V. **Král Jiří odporuje papeži.**

1. Král Jiří, maje jakožto král upřímnou péči o pozemské blaho svých poddaných, a dopřávaje netoliko pánům korouhevním, ale i měšťanům a zemanům blahovůle své, upevnil znamenitě moc svou královskou, zejména také že mohl v jedné ruce spojiti statky korunní *s velikým jměním rodinným*, a tak vůli své větší váhy dodávati. Toliko ve věcech náboženských neměl štěstí!

I spravoval se jakožto kališník zcela *dle nešťastných, papežem nepotvrzených kompaktat basilejských.* A proto nemínil v zemi trpěti jiných stran náboženských, leč toliko kališníky a katolíky, na které se právě kompaktata vztahovala. Proto byl již po dobytí města Táboru r. 1452 také veřejné vykonávání táboritské bohoslužby zapověděl, a neposlušné v té věci i citelně trestal, považuje za svou povinnost, kacířství v zemi potírati, jak byl i později papeži před svou korunovací slíbil.

Avšak libovolné vykládáni si učení Církve katolické, jakémuž byli Češi zejména od dob Husových již uvyklí, nedalo se tak snadno zameziti prostředky hmotnými, jakých Jiří užívati se jal. Nebylo-li tedy nespokojencům s Církví katolickou dovoleno, přiznávati se na dále k učení táborskému, počali se na rozličných místech, jak v Čechách tak i na Moravě, sestupovati se ve *spolky nové*!

Mezi těmi vzniklo družstvo, jemuž na přímluvu M. Jana Rokycany Jiří z Poděbrad sám byl na svých statcích *v Kunwaldě u Žamberku* dovolil se usaditi, a sice ještě za krále Ladislava r. 1457.

2. Prvním vůdcem tohoto družstva byl *Rehoř, vyučenec Petra Chelčického a synovec Rokycanův*, zchudlý zeman, jenž pobyv ně-

jaký čas v klášteře františkánů, pak po spůsobu jich žíti se jal, a prací ruční a krejčovinou se obživoval. Družina jeho přidržovala se po většině řádů i učení táborského, ale líšilá se od nich tím, že dbala mezi svými členy o přísnou kázeň mravní, a zamítala užívání zbraní ku hájení nebo rozšiřování svého náboženství.

I hleděli kunwaldští spojiti se *v jednotu se všemi jinými jim podobnými spolky.* Avšak hned první kroky k tomu setkaly se s pronásledováním. Jiří, boje se, aby nevznikla tak nějaká nová jednota táborská, dal Řehoře r. 1461 při jeho návštěvě v Praze ještě s jinými zajati a uvězniti.

Avšak kunwaldští sešli se r. 1464 s mnohými jinými z Čech a z Moravy potajmu přece, a sice v horách za Rychnovem, a usnesli se tam i o hlavních zásadách náboženských, i o utvoření zvláštní jednoty, kterou nazvali »*jednotou bratrskou*«.

R. 1467 pak shromáždili se jich plnomocníci asi z padesáti obcí ve vsi *Lhotě u Rychnova*, tam odřekli se společně veškerého spojení i s katolíky i s kališníky, a vyvolili sobě svého »biskupa« i své »kněze« i zvláštní výbory čili radní, kteříž by pospolu s jich kněžími všechny záležitosti jednoty spravovali.

3. Zatím ale *kompaktaty basilejské nemohly přinésti Čechům jednoty*, jak se bylo očekávalo. Legatové papežští totiž na sněmu basilejském když byli s Čechy vyjednávali, slibovali jim až i více, nežli mohli splniti, jen aby mír byl uskutečněn. A různým stranám v Čechach bylo zase i to, co slibovali, ještě příliš málo, a proto nezachovály ani toho! I dovolovaly sobě kompaktaty prý »*doplňovati*«; to jest svými domysly předělavati, ač všeliké úchylky od učiněných úmluv sněm zemský jakožto nepřípustné výslovně byl zakázal. Tak ale vlastně na starém kacířství Husovu trvaly dále.

Také majetek, Církvi v Čechách uloupený, nebyl jí navrácen; a M. Jan Rokycana, od stavů za arcibiskupa svévolně zvolený, nepřestával Církvi římské láti, a v řádech církevních rozličným novotám dle své hlavy hověti.

Toto všecko přimělo pak papeže Pia II., jenž i poměry v Čechách z dřívější doby z vlastní zkušenosti znal, k tomu, že pro uvarování všech dalších náboženských rozmíšek v Čechách *kompaktata basilejská r. 1462 vůbec za neplatná prohlásil*; a na krále Jiřího doléhal, aby dle své korunovační přísahy i sám se jich odřekl, i strany pod obojí, na různé větve se rozkládající, potlačil.

Avšak král Jiří odepřel dle přání papeže učiniti, háje se tím, že se zavázal toliko *kacířství* v zemi hubiti; a za kacířství že nepovažuje přijímání pod obojí, jež bylo kompaktaty basilejskými schváleno.

Mimo to poukázal k tomu, že by v zemi, po většině po kališnicku smýšlející, roznítil opět vražedný boj, jako za císaře Sigmunda, kdyby kališníky potírati se jal.

Když pak posel papežův, *Fantin de Valle*, do Čech přišel a krále Jiřího pro jeho odpor, papeži činěný, z křivé přísahy vinil, a ztrátou koruny jemu pohroziti se osmělil: král považuje takovéto vystupování posla papežského za zlehčení důstojenství svého královského, kázal je na několik neděl uvrci do vězení.

Když se papež o takovémto odporu krále Jiřího dověděl, dal rozkaz, aby Vratislavští, kteří se nebyli Jiřímu, poněvadž byl kališníkem, posud poslušností zavázali, věrností se mu více nezavazovali. Načež papežský legat *Jeronym Landus*, ve Vratislavi se usadivší, vyzýval odtud Slezany, Lužičany a města v Čechách a na Moravě, kde se pod jednou způsobou přijímalo, aby se s Vratislavskými ku společnému odporu proti kališnému a věrolomnému králi spojili.

4. Tou dobou stalo se v Rakousích *veliké vzbouření proti císaři Bedřichu III.*,

jenž v samém hradu vídeňském byv obležen, trval v největším nebezpečí. I vypravil rychlého posla ku králi Jiřímu za pomoc. Jiří vypravil na to ihned nejstaršího syna svého Viktorina k Vídni, a za málo dnů po něm přibyl tam i sám s mocí válečnou velikou, císaře z nesnází vysvobodil, a mocným svým slovem mír jemu zabezpečil.

Z vděčnosti za to zřekl se císař platným způsobem na dále všelikých nároků na trůn v Čechách; snížil povinnost české země k německé říši na polovici; povýšil mladší syny Jiřího, Jindřicha a Hynka, za knížata říšská; a zavázal se, že bude prostředníkem, aby král Jiří byl s papežem opět usmířen.

Avšak přímluvy císaře u papeže, aby od posavádních kroků proti Jiřímu upustil, měly jen ten výsledek, že papež slíbil zamýšlené církevní tresty na krále zastaviti, jestliže ani on nebude prostředky násilnými stíhati Vratislavských.

Přímluvy císaře za krále Jiřího byly podporovány i ode všech stavů zemí českých, na sněmu v Brně v červenci r. 1463 konaném, shromážděných; i také od knížat německých, od císaře do Nového Města Vídeňského k 4. březnu 1464 na sněm svolaných. Poněvadž ale král Jiří od svého stanoviska ustoupiti a také donucovacích pro-

středků zanechati nechtěl, vydal naň papež dne 15. června 1464 půhon, aby se do 180 dnů, jakožto obžalovaný z kacířství, před jeho soud v Římě postavil. Avšak prve nežli Pius II. další kroky proti Jiřímu podniknouti mohl, zemřel dne 15. srpna téhož roku.

5. Nástupce Pia II. *Pavel II.* sice půhon na krále Jiřího zastavil. Když ale Jiří přísného nastupování proti Vratislavským nezanechal, i také jiným odpůrcům svým, zejména moravskému pánu Hynkovi Bitovskému z Lichtenburku násilí činil, an hrad jeho Cornstein jemu vyrval: Pavel II. pak bez dalších ohledů dne 2. srpna 1465 půhon proti Jiřímu obnovil, katolickým poddaným jeho déle ho poslouchati zakázal, a neposlušným tresty církevními pohrozil.

Takovéto ustanovení papežovo přišlo ale vhod panstvu, poněvadž Jiří královských práv sobě obmezovati nedopouštěl více, než jak bylo od starodávna; a poněvadž chránil nižší stavy proti všelikému nadpráví, o něž se vysoké panstvo ve zpupnosti své nejednou pokoušelo.

I začali páni návodem *Zděnka Konopišťského ze Šternberku*, dotud nejvyššího purkrabí pražského, již od jara r. 1465 na rozličných místech se sjížděti, a proti králi roztrušovati obžaloby, že on, žádaje na stavích berně a veřejné hotovosti, porušuje tak

zřízení zemské. Avšak tyto žaloby byly na sněmu, od krále svolaném, od stavů rytířského i městského za úplně bezdůvodné uznány.

Páni ale, znepřátelivše lstivě králi Jiřímu i císaře Bedřicha, a doufajíce bezpečně i v pomoc od králů polského i uherského, kterou jim papež sliboval, učinili mezi sebou dne 28. listopadu 1465 na Zelené Hoře zápis jednoty, tak zvané »*Jednoty Zelenohorské*«, proti králi. A ta jednota vypravila pak Dobrohosta z Ronšperku do Říma ku papeži, podtají ho žádat, aby jim papež sám nového krále ustanovil, nejraději polského krále Kazimíra.

Po nějakém čase vzbouřili se pak proti králi Jiřímu také *Plzeňští*, a odporovali branné jeho moci, kterou on r. 1466 na pokoření jich vypravil.

6. Smířlivé chování, jaké král Jiří pak dával na jevo, odzbrojilo však jednoho odpůrce jeho po druhém. Toliko zeť jeho *Matyáš Korvín*, král uherský, jehož manželka a dcera Jiřího, Kateřina r. 1464 byla zemřela, dychtil po koruně české. Za tou příčinou přitáhl v říjnu r. 1466 s četným vojskem ku hranicím moravským, aby se s králem Jiřím střetl.

Avšak když touž dobou Turci učinili prudký útok na Sedmihradsko a i v samých

Uhrách nepokoje vznikly, přinucen jest zámyslů svých na ten čas odložiti a domů se navrátiti.

Zatím učinil Jiří brannou výpravu do Slezska *proti Vratislavským*. Také zpupně si počínající jednotu Zelenohorskou se Zděnkem Šternberkským v čele, dal prohlásiti za rušitele míru zemského, a zdvihl proti ní válku.

Oproti tomu papež Pavel II. učinil dne 23. prosince 1466 proti králi Jiřímu, že se k němu v určenou dobu na soud nedostavil, nález konečný takový, že ho *prohlásil za kacíře a zbavena trůnu*, a pod pokutami církevními poddaným zakázal, Jiřího na dále jakožto krále poslouchati.

A pokud by nebyl dosazen král nový, na dobu tu jmenován byl Zděnek Šternberkský nejvyšším hejtmanem zemským, jehož měli všichni poslušni býti.

Po této události členové jednoty Zelenohorské znova svůj zápis obnovili, a odřekli se zjevně poslušenství ku králi, od papeže odsouzenému.

7. Král Jiři počal přes to *válku s odbojníky* a sice tak, že veliký počet jejich hradů na různých místech současně oblehl, a větší jich díl také po krátké době dobyl. A syn jeho Viktorin zároveň porazil Vrati-

slavské v tuhém boji, svedeném dne 16. června 1467 u Frankšteina.

Ale zatím povstaly zase *bouře lidu* v některých městech na Moravě, ve Slezsku a v Lužici, jež byla již při nastupování na trůn Jiřímu odporná. Zejména *v Lužici* nabyl odboj takové moci, že fojtové čili správcové zemští, od Jiřího ustanovení, museli odejíti, a králi zůstaly tam věrnými skoro jen město a hrad *Hoyerswerd*.

Za to v Čechách odboj proti Jiřímu se nevzmáhal, ač papežský legat za podpory kapitolního děkana pražského *Hilaria*, jenž se byl i s kapitolou metropolitní do odbojne Plzně přestěhoval, mnohé pokusy na pokoření Jiřího činil.

8. *Na sněmu v Norimberku*, v červenci r. 1467 konaném, odepřela také knížata německá papeži vyplnění žádosti, aby proti králi Jiřímu zdvihli křižáckou válku, přičiňujíce ku stížnosti jeho, že co učinil papež Jiřímu, an ho sesadil, mohl by pak i jiným panovníkům učiniti, když oni by mu přiřkli právo, že smí panovníky sesazovati a dosazovati.

Toliko kníže bavorské *Ludvík*, odvrátil se od krále českého, a dovolil loupeživým a ztřeštěným rotám, aby pod znamením kříže záhubně do Čech vpadly. Avšak těm ještě

téhož roku a sice dne 22. září 1467 připravil král Jiří krvavou porážku *u Nýrska.*

Také pány *jednoty Zelenohorské* počal král Jiří velice tísniti. A však touž dobou počal již papež vyjednávati o pomoc pro ně s králem uherským Matyášem. Oni pak sešli se na porady do Vratislavi, do hlavního to ohniska vzpoury proti kališnickému králi Jiřímu, a tam za předsednictví papežského legata dne 16. prosince umluvili se ještě tužeji, že v odporu proti Jiřímu setrvají.

Tak vtažen jest král Jiří také do bojů se svým zetěm, králem uherským, jemuž byl prve mnoho přátelství věnoval, i svou dceru za manželku dal!

VI. Jiří z Poděbrad odporuje Matyáši Korvínovi.

1. Krále Matyáše nepřál si sice papež Pavel II. za krále českého, poněvadž se obával, že by se pak týž s patřičným úsilím obraně proti Turkům nevěnoval.

Také čeští páni si Matyáše za krále nepřáli, poněvadž byl mocný i rázný, a nemohli se snadno od něho naditi, že by si byl dal moc královskou na jich prospěch zkracovati, jak oni si na rozmnožení moci vlastní přáli.

Rovněž císař Bedřich III. nemohl si přáti, aby mocný Matyáš dosedl na trůn

český a nesnáze mu působil. Ale přece ho všichni na pomoc volali, poněvadž tou dobou nikdo jiný nemohl ani nechtěl válku proti Jiřímu zdvihnouti s takovým důrazem, jaký byl možný právě králi Matyáši.

Císař Bedřich sliboval jemu za tu pomoc mimo jiné i to, že povýšen bude za krále římského.

2. Král Jiří vypověděv zatím koncem prosince r. 1467 válku císaři, vypravil syna svého s vojskem do Rakous, a ve spojení s domácími nespokojenci tamními způsobil císaři veliké škody. Za to ale vyhlásil dne 31. března 1468 král uherský Matyáš válku králi Jiřímu.

Po mnohých válečných příhodách obrátilo se vojsko české z Rakous na zpáteční tažení, zatím co Slezané a Lužičané, Matyáši přející, učinili s loupežnou sběří záhubný vpád do Čech od Žitavy. Byli však krvavě poraženi *u Turnova.*

Za to ale Matyáš opanoval bez mnoha obtíží větší část Moravy, poněvadž Brno, Olomouc i jiná města přijala ho s ochotou. Když ale koncem roku 1468 Matyáš vrátil se do Uher, vojevůdce český Václav Vlček učinil opět záhubné vpády do Rakous.

Na to v lednu 1469 přitáhl Matyáš opět do Moravy, a odtud s velikou mocí a mnohé škody čině, vtrhl v Čechách až *do Čáslav-*

ska. Tam se jemu ale v pravý čas na odpor postavil král Jiří, a sklíčil Matyáše za tuhé zimy *u Vilémova* tak, že on se svým vojskem ani v před ani v zad hnouti se nemohl bez nebezpečenství, aby úplné záhubě nepropadl.

V této tísni počal Matyáš se svým tchánem vyjednávati o smír; a při schůzi, s ním ve vsi Outrově dne 24. února konané, Jiřímu se zavázal, že se o jeho smíření s papežem přičiní, a veškerého válčení s ním zanechá.

3. Avšak když byl Matyáš z pasti své propuštěn, na dodržení slova svého více nedbal! Již tehdy, kdy pokračováno ve smírných úmluvách na dále v poli u Olomouce, vyjednával Matyáš tajně s pány z jednoty Zelenohorské o povýšení svém na trůn český. A sotva, že se dne 22. dubna s králem Jiřím rozloučil, již dne 3. května 1469 na to dal se *prohlásiti za krále českého.*

Na to pak odejel do Vratislavi, a dal si tam od svých stoupenců přísahati věrnost, hroze násilím všem, kdož by mu po vůli býti nechtěli.

Když král Jiří z toho všeho vyrozuměl, že sporů svých s Matyášem nebude moci narovnati cestou pokojnou, sebral konečně všechny síly své, aby protivníka svého zkrotil. I odhodlal se *k oběti i největší.*

Aby sobě totiž zjednal aspoň jednoho důležitějšího spojence, odřekl se vřelého přání svého, aby na trůn český mohl usaditi potomstvo své. I předložil se svolením sněmu zemského polskému králi *Kazimírovi* návrh takový, *aby prvorozený syn jeho Vladislav, dosedl po něm na trůn český.*

Král polský, manžel sestry zemřelého krále Ladislava, nabídku tuto přijal s velikou radostí. Načež počalo vyjednávání o připojených k návrhu podmínkách a o způsobu, kterak by měl král Kazimír Jiřímu ku zdolání nepřátel jeho nápomocen býti.

4. Pak učinil král Jiří velikou válečnou výpravu *proti králi Matyáši jakožto rušiteli smluv.* I vyslal syna svého Viktorina s vojskem do Moravy. Jiné vojsko odebralo se přes Kladsko do Slezska; jiné proti hradům pánů odbojných v zemi, a ještě jiné ku novým vpádům do Rakous.

Následkem toho poddali se skoro všichni páni v Čechách králi smluvami. Slezané a Lužičané, kteří chtěli od Žitavy přitáhnouti napadeným pánům Zajícům na pomoc, jsou od syna Jiříkova Jindřicha poraženi a ztrestáni.

Načež kníže Jindřich pronásledoval Matyáše, jenž opustiv Vratislav, obrátil se na Moravu a do Uher, aby tam větších vojenských sil nashromáždil. I porazil ho v tu-

hém boji u *Uherského Hradiště* dne 2. listopadu 1469, a stíhal ho pak až přes hranice uherské.

Když pak po tuhé zimě z jara r. 1470 král Matyáš opět do Moravy vtrhl, vytáhl proti němu sám král Jiří se vší svou mocí, vyprostil sobě oddané Uherské Hradiště, a dal popleniti i pomezní části Uher, ježto král Matyáš bitvy s ním nebyl se odvážil.

Když však král Jiří obrátil se pak na půlnoc, do Slezka, vpadl král Matyáš opět znenadání do Čech, a načinil mnoho škod *až ke Kolínu a Kutné Hoře.* Avšak vojskem na rychlo sebraným byv napaden, musel se dáti s velikými ztrátami na útěk. Načež vojevůdce Jiřího, Václav Vlček, vpadl do odbojného Slezska, zle je ztrestal, a způsobil tam postrach veliký.

5. Následkem těchto vítězství zbraní krále Jiřího odpor proti němu všude hynul.

Nejúpornější jeho nepřátelé, obyvatelé *Vratislavi,* počali vyjednávati o mír, a totéž učinil i král Matyáš. Byl si totiž rozhněval císaře Bedřicha III., že se dal zvoliti za krále českého; a popudil proti sobě i knížata německá, jež se veliké moci jeho obávala, tak že ho za krále římského nezvolila.

A takto tedy Matyáš osamocen, zkrotl v bujnosti své a králi Jiřímu se podložil.

6. Také *papežská stolice* seznala, že uspořádání církevních věcí v Čechách, jest věcí těžší, nežli za jakou ona je měla. Když se tedy o tom král Jiří dověděl, učinil papeži Pavlu II. prostřednictvím svých přátel knížat saských, nové návrhy na usmíření, jež papež skutečně v úvahy vzal. Následkem toho ustanovil již i nového legata do Němec, jejž i zplnomocnil, aby mír s Jiřím zjednal.

Avšak prve nežli o tom zpráva do Čech přišla, zemřel dne 12. února M. Jan Rokycana, přítel a zlý rádce králův a po něm hned *sám král Jiří dne 22. března 1471*, byv již od nějakého času nápadně tělnatý, a pak nemocný na vodnatelnost. A brzo po obou zemřel i papež Pavel II.

7. Nástupcem krále Jiřího zvolen dne 27. května 1471 od stavů dle dřívějších již úmluv, s králem polským Kazimírem učiněných, prvorozený syn téhož *Vladislav*, tehdáž patnáctiletý; a byl i dne 22. srpna 1471 dvěma polskými biskupy v Praze za krále korunován, když se byl ku zachovávání kompaktat i k jiným všem věcem zavázal, jak byli předchůdci jeho od dob krále Sigmunda učinili.

Doslov o poměru Karla IV. k Jiřímu z Poděbrad.

1. Dne 29. listopadu L. P. 1378 skonal veliký panovník český, »otec vlasti« *Karel IV.*, *upřímný katolík*. A skoro o sto let později, totiž dne 22. března L. P. 1471 rozžehnal se s tímto světem jiný znamenitý panovník český, *Jiří z Poděbrad, horlivý kališník*. Oba tito věhlasní muži naplnili současníky své velikým obdivem, a získali si slavná jména. O působnosti Karla IV. svědčí přečetné památky, zejména stavitelské a umělecké, jež se byly přese všechny bouře v zemi za dob minulých zachovaly až na doby naše; památky na Jiřího z Poděbrad zachovaly se toliko v letopisech; ostatní rozplynuly se během časů v dým!

2. Karel i Jiří prodělali *tuhou školu života*; oba žili v dobách rozechvěných.

Karel musil vlast svou opustiti již jako dítě, a žíti v cizině u svých příbuzných ve Francii. Ale nabyl tam hlubokého vzdělání ve vědomostech světských i duchovních, jakož i mysli hrdinné a odvážné, tak že troufal si již jako mládenec šestnáctiletý, se vzbouřenci v městě italském Parmě svésti krvavou bitvu u San Felice, v které i slavně zvítězil. Později bojoval hrdinně po boku svého dobrodružného otce Jana Lucemburskeho u Kresčáku, kde i mnoho ran obdržel; ale

i vždy jindy ukazoval mysl odhodlanou i statečnou, ač bojů nemiloval, ale raději věci sporné úmluvami smírnými vyřizoval.

Jiří sice do ciziny nemusil, a také školního vzdělání měl jen poskrovnu. Avšak předkové jeho, jsouce stranníky podvratného M. Jana Husi, bojovali pro jeho náhledy v četných krvavých srážkách, ba i samého Žižku u Kostelce nad Labem vyprostili z pasti, v které by byl asi zahynul. A tito předkové Jiříkovi vzbudili v něm ducha udatenství, tak že on již jako jinoch čtrnáctiletý zúčastnil se rozhodné bitvy u Lipan; a jako mladý muž osmnáctiletý dobyl již u Tábora nad oddílem jezdců vévody rakouského slavného vítězství. Načež v dalším životě ještě mnoho vojenské slávy nabyl.

3. *Král Karel*, jakožto princ královský, počal míti již záhy *účastenství ve vládě občanské.* I jal se napravovati chyb svých předků; vyplácel zástavy statků korunních, zpořádal výborně hospodářství zemské, zejména, že se o všemožný rozkvět všech živností přičinil; a přísně nastupoval proti všelikým škůdcům zemským, jako příkladně proti loupeživým rytířům Mikuláši z Potšteina a Janu ze Snojma na Žampachu, jimž i hnízda jejich zničil, i je samé na hrdle ztrestal.

I povstal za něho v Čechách takový blahobyt, že se stalo až pořekadlem: »S hroudou zlata na hlavě projdeš celé Čechy.«

Zejména ale dbal Karel IV. o rozkvět hlavního města svého Prahy. Proto město rozšířil, Novým Městem obdařil, universitu v něm založil, a v době nedostatku a bídy pro obživu »hladovou zeď« stavěti kázal. Také zřídil nové vhodné řády i v Čechách i říši skrze četné *majestáty*, z nichž jeden, »zlatá bulla« zvaný, byl v platnosti až do zaniknutí německého císařství r. 1806.

Také *král Jiří* ale zasahoval záhy v řízení celé země, ač nebyl z rodu panovnického. Jeho zdatnost válečná a jeho důmysl státnický, nad ostatní soudruhy jeho záhy jej vyvyšující, pomohly mu k tomu, že již jakožto mladý muž dvacetiletý 1440 zvolen jest v zemském míru za hejtmana kraje boleslavského; a po smrti Hynce Ptáčka za hejtmana čtyř krajů východo-českých. Později stal se zemským správcem za mladistvého krále Ladislava, a po smrti téhož zvolen jest skoro jednomyslně za krále českého.

Ve všech třech úřadech pečoval ale Jiří opravdově o to, aby byl zaveden náležitý pořádek ve zprávě země i v soudnictví dbal toho, aby za dob husitských urvané statky korunní i duchovenské vráceny byly pravým svým majitelům; zasazoval se o vykořenění

všech loupeží a násilí na veřejných cestách, a přísně káral staré násilníky. Tak příkladně r. 1456 napadl současně s velikou mocí hrady Jana Koldy, a dobyv jich, jeho samého přinutil k útěku ze země.

I podařilo se mu takto zjednati v zemi mír a bezpečnost tak, jako bývalo za slavné paměti otce vlasti Karla IV.

4. Ačkoliv tedy slavní čeští králové Karel a Jiří byli si v mnohých věcech podobni, a oba snažili se o rozkvět země: přece zase v jedné věci byli sobě zcela nepodobni. Bylo to v *ohledu náboženském.* Z celého jednání jich zevního dá se ale právem souditi na smýšlení jich vnitřní, jež si valně odporovalo.

Karel IV. byl upřímným katolíkem z plného přesvědčení. Nabyl zajisté důkladných vědomostí v oborech veškerých, ano mluvil plynně i pěti jazyky; zejmena ale osvojil si hlubokých vědomostí náboženských od svého vychovatele, pozdějšího papeže Klementa VI.; ano přijal i nižší svěcení. Rád modlíval se také kněžské hodinky, zejmena i na svém hradu Karlovu Týně, kde byl i kollegiatní či sborovou kapitolu ku konání každodenních hodinek zřídil.

Král Karel byl velikým znalcem Písma svatého, z něhož si denně před spaním přečítati dával, a míval i učené hádky s mistry

vysokých škol. O slavnostech i sám jakožto jáhen evangelium zpíval, a v době kající vyhledával samotu, v které se přísně kál.

Také povolal proslaveného mravokárce, Konrada *Waldhausera* do Čech; podporoval i domáciho horlivce *Miliče z Kroměříže* v jeho snahách, jež ku nápravě pokleslých mravů směřovaly, a naléhal sám přísně na nápravu zesvětačilých hodnostářů duchovních, tvrdě, že »kdo se stydí oltáři sloužiti, není také hoden od oltáře žíti.«

Svému vnitřnímu přesvědčení vydával král Karel ale i jinak svědectví přečetná a nezvratná. Tak postaral se o zřízení *arcibiskupství* v Praze, aby se Čechám vhodnější duchovní správy dostávalo; založil na hradě pražském nový *velechrám*, v němž s převelikou nádherou zřídil *kapli svatému Václavu*, dědici země české, a slavnému předkovi svému. Mimo to zbudoval celou řadu nádherných chrámů, zejmena v Praze.

A jakožto vzorný křesťan náměstka Kristova a dědice sv. Petra ctil, a ve věcech duchovních jeho i arcibiskupů pražských Arnošta z Pardubic a Očka z Vlašimi rad šetřil: tak i jako upřímný katolík se světem tímto se loučil. Znamenaje, že blíží se mu smrt, učinil vhodné otcovské napomenutí synu i nástupci svému Václavovi, jak by pro čest Boží i blaho svých poddaných vlád-

nouti měl; a pak rozloučil se tklivě s arcibiskupem i hodnostáři světskými, přijal s veškerou nábožností svátosti pro umírající, a s Bohem obírati se nepřestal, až duši svou Jemu odevzdal.

Ale jak zcela jinak počínal sobě *král Jiří* o sto let později! Ač nabyl vzdělání jen chatrného, přece chtěl učení Páně lépe rozuměti, nežli hlava Církve Páně celé, papež! Nebyl si vědom slov Spasitelových, sv. Petru řečených: »Ty jsi Petr (t. j. skála), a *na té skále vzdělám Církev svou*, a brány pekelné jí nepřemohou. A *tobě dám klíče* (k otvírání) království nebeského. A *což bys koli svázal* na zemi, bude svázáno i na nebi; a což *bys koli rozvázal* (čili uvolnil) na zemi, bude rozvázáno i na nebi« (Mat. 16, 18.19). »*Pasiž* beránky mé« (t. j. stádo celé. Jan 21, 15, 17) a »*Já jsem prosil za tebe, aby nezhynula víra tvá*, a ty někdy obrátě se (totiž po svém pádu) *potvrzuj bratří svých*« (Luk. 22, 32).

Král Jiří při svém chatrném náboženském vzdělání nebyl si toho vědom, co ukládá Spasitel všem věřícím, a tedy i králům, když prohlásil apoštolům: »*Kdo vás slyši* (ovšem že jen ve věcech spasení se dotýkajících), *Mne slyši;* »*Kdo vámi pohrdá, Mnou pohrdá*. (Luk. 10, 16), a jestliže (kdo) Církve

neuposlechne, budiž tobě jako *pohan a publikán«* čili veřejný hříšník, (Mat. 18, 17.)

Chtěl-li Jiří smýšleti a jednati jako pravověřící křesťan, měl tedy ve věcech duchovních uposlechnouti hlasu dědice sv. Petra, papeže, a přijmouti přijímání pod jednou způsobou, když přijímání pod obojí, jež ovšem proti víře není, papež z důležitých příčin, aby totiž rozkol se všemi zlými následky do Církve celé zanešen nebyl, stvrditi nechtěl, ač sněmovníci v Basileji přijímání pod obojí způsobou schválili. Ale Jiří podpichován jsa svým přítelem Janem Rokycanou nechtěl připustiti, že by Spasitel i jen v jedné podobě či způsobě přítomen byl celý, tak jak byl, když při poslední večeři nejsvětější Svátost ustanovoval; tedy i jakožto Bůh i jakožto člověk, s tělem i s duší lidskou, s tělem živým i se živou krví, poněvadž by tělo bez krve nebylo více tělem živým, jaké tehdy Pán Ježíš měl, ale tělem mrtvým. Jiří takto ale jednaje, stavěl, ač prostý veřící, úsudek svůj nad soud náměstka apoštolského, což ovšem v pořádku nebylo.

A v tomto svém bludném náhledu tvrdošíjně trval, ponaučení od vyslanců papežských nepřijímaje; ano stavěl se proti poučováním jich všemožně tak, že světce Jana Kapistrana ani do vnitra země nepustil, z bázně, aby se husité do lůna Církve ne-

vrátili; a kanovníky svatovítské od stranníků Rokycanových tolik sužovati nechal, že ti raději do Plzně se odstěhovali, a odtud za doby uprázdněného stolce arcibiskupského církev českou spravovali, nežli aby stálé sužování se strany kališníků jim činěná snášeli!

Také neustal Jiří pro bludného mistra Jana Rokycanu horovati, a pomohl mu aspoň k úřadu nejvyššího duchovního správce kališníků v Čechách, když ho již přes odpor papeže na stolec arcibiskupský v Praze usaditi nemohl. Ano tohoto M. Rokycanu bral stále pod zvláštní svou ochranu, ač týž papeži i věrným katolickým kněžím lál, a o své ujmě nové církevní pořádky zaváděl, kdežto přece měl o tom zkušenost, že libovolné vykládání Písma svatého, jak si byl M. Jan Hus oblíbil, vede jen k utváření nebezpečných náboženských rozmíšek a nepokojných sekt.

Ba Jiří z Poděbrad dal i posla papežova, Fantina de Valle po několik neděl vězniti, když se týž osmělil k jeho přísaze korunovační mu poukázati, načež posléze pro své protikatolické chování z Církve i veřejně byl vyobcován.

Někteří spisovatelé sice tvrdí, že Jiří z Poděbrad na smrtelném lůžku svém doznal příbuzným svým, vévodům saským,

že věří v přítomnost Spasitele i pod jednou způsobou; ale docela zjistiti se to nedá. Také ukazoval Jiří na konec dobrou vůli ku smíření s Církví, ale ke skutku více nedošlo. Že by byl i s Bohem i Církví smířen, svátosti pro umírající ustanovené přijal, netvrdí nikdo!

5. *Králi Karlovi někteří vyčítají hrabivost a nadmírnou lásku k jeho rodu* Ale nikdo jemu právem vyčítati nemůže, že by byl kdy užíval úskoků anebo prostředků nespravedlivých. Co shromážděl, shromážděl pro blaho svých poddaných, a ovšem i svého rodu; ale zanechal říši svou po sobě v nejlepším pořádku na mnohá léta.

Král Jiří oproti tomu s úskokem i násilím zmocnil se překvapené Prahy, když nemohl po dobrém zavésti pořádek v zemi a usaditi M. Jana Rokycanu, jak si byl přál. Jiří přijímal obojetně milosti i od císaře Bedřicha i od papeže Pia II., když se jednalo o osazení království uherského, a jeden každý mocného Jiřího na svou stranu přikloniti si přál; ba činil i kroky, aby se sám císařství zmocnil.

Když pak si pro své nepřátelství ku papeži přemnoho mocných nepřátel vzbudil, a přese *krvavé boje, jimiž země sobě poddané naplnil*, seznal, že by se ve slávě své na trůnu neudržel: až i trůn český s po-

minutím synů svých polskému princi nabídl, jenom aby aspoň sám se udržel.

6. Chválí-li někteří spisovatelé Jiříkovu vzdorovitost proti papeži jakožto *čin svobodářský* a zvláště *vlastenecký*: nelze ku chvále takové právem přizvukovati, uvážíme-li, že pravá svoboda synů božích pozůstává *v poslušnosti k Bohu a ku Církvi*, Jím samým zřízené, a nikoliv v nevázanosti; a také ze vzdoru krále Jířího nevzešlo zemi žádné blaho, ale jen boje a krveprolití, jakož i poroba lidu.

Sám proslavený náš dějepisec, Dr. Palacký, ač protestant, výslovně ve svých dějinách tvrdí, že Jiří z Poděbrad *vědomě i nevědomě porobě lidu venkovského, válkami husitskými znemravnělého, napomáhal.*

6. Ale opravdovým vlastencem byl *krá Karel.* Zejména naplnil *Prahu* díly svými vlasteneckými, kde založil i slovanský ústav v Emausích, odkud by šířena býti mohla idea vlastenecká a všekřesťanská čili katolická.

V *Římě* založil poutnický dům pro Čechy, kteříž by k hrobům svatých knížat apoštolských připutovali; v Dolním *Ingelheimu* založil řeholní dům pro ryzí Čechy, aby tam přicházejícím Čechům v jich řeči posluhováno bylo; ba zvláštním artikulem své »zlaté bully« ustanovil, aby *synové něme-*

ckých knížat učili se jazyku českému. Také ve velechrámu *v Cáchách* založil oltář sv. Václava pro kněze Čecha, aby tam svým krajanům česky svátostmi přisluhovati mohl.

Král Karel hájil po příkladu svého svatého předchůdce Václava a podporoval lidi chudé i utiskované, zvláště i před *robotou*, jaká za dob jeho byla neznáma; a mužně odpíral pokusům šlechty, o porobu lidu usilující, an dovolil, by každý sedlák mohl na soud královský pohnati šlechtice, jenž by mu příkoří činil. Také skutečně, jak svědčí Palacký, před válkami husitskými náleželo nikoliv šlechtě, ale dědiníkům čili zámožným rolníkům, dvě třetiny půdy.

Ano *král Karel byl velikým vlastencem*, a tak nejen ve slovích, ale ve skutcích; a právem honosil se, že jest synem české matky a Čechem. Vše, co zamýšlel a konal, prýštilo se ale z hlubokého jeho přesvědčení jakožto křesťana-*katolíka.*

Mnohé vhodné věci vykonal pro vlast svou sice i *král Jiří*, a proto sluší i jeho panování připomínati s povděkem. Avšak mnohých věcí nevykonal pro Boha, ale jen z ohledů světských a osobních; a v tom zasluhuje věru jen našeho politování pro marné namahání!

Byl-li Karel jasným *sluncem*, jehož žár ve skutcích jeho až do našich dob se roz-

lévá, a památku jeho nehynoucí činí: byl král Jiří pouhou *lunou*, jež sice za dob svých kraje české osvítila, avšak pravého života duchovního v nich nevzbudila; proto zapadši lidu z očí, vypadla i z mysli jeho!

Kališnictví, jež Jiřího z Poděbrad povzneslo, nebylo právě semenem Božím, ale semenem podvratných nauk Husových, a tak semenem hrozných svárů v zemi, z něhož později vypučelo české bratrství, lutheránství, helvetství a ve svých koncích — *Bílá Hora!*

OBSAH:

UNIVERS. PRAG. BIBL. C. R.